

לקוטי שיחות
PROJECT
LIKKUTEI
SICHOS

פענוח הערות ומראי-מקומות.

ראה חלק כד שיחה ב.

פרשתינו טו, יב-טו. כִּי־יִמְלֹךְ לָךְ אֱחִיךָ הָעִבְרִי אוֹ הָעִבְרִיָּה וְעַבְדְּךָ יָשָׁשׁ וְשָׁנִים וּבִשְׁנֵהּ הַשְּׂבִיעִת תִּשְׁלַחְנוּ חֲפָשִׁי מֵעִמָּךְ: וְכִי־תִשְׁלַחְנוּ חֲפָשִׁי מֵעִמָּךְ לֹא תִשְׁלַחְנוּ רִיקָם: הַעֲנִיךָ תַעֲנִיךָ לֹא מִצְאָנֶךָ וּמִגְרָנֶךָ וּמִיִּקְבֹּךָ אֲשֶׁר בְּרַכְּךָ יְהוָה אֱלֹהֶיךָ תִּתְּנוּ־לוֹ: וְזָכַרְתָּ כִּי עֶבֶד הָיִיתָ בְּאֶרֶץ מִצְרַיִם וְיִפְדֶּךָ יְהוָה אֱלֹהֶיךָ עַל־כֵּן אֲנֹכִי מִצְוֶנָה אֶת־הַדְּבָר הַזֶּה הַיּוֹם:

ספרי כאן. וזכרת כי עבד היית בארץ מצרים, (מה במצרים) הענקתי לך ושניתי לך אף אתה הענק לו ושנה לו מה במצרים נתתי לך ברחוב יד אף אתה תתן לו ברחוב יד וכן הוא אומר אם תשכבון בין שפתים כנפי יונה נחפה בכסף זו בזת מצרים, ואברותיה בירקרק חרוץ, זו בזת הים, (שה"ש א יא) תורי זהב נעשה לך זו בזת הים, עם נקודות הכסף זו ביזת מצרים.

(5) תהלים סח, יד. אִם־תִּשְׁכַּבְוּ בֵּין שְׁפָתַיִם כְּנָפֵי יוֹנָה נִחְפָּה בַכֶּסֶף וְאַבְרוֹתַיָּהּ בִּירִקְרַק חָרוּץ:

(6) שה"ש א, יא. תורי זהב נעשה לך עם נקודות הכסף:

מכילתא פרשת בא יב, לו. "וַיִּנְצְלוּ אֶת מִצְרַיִם." מגיד שְׁעִבּוּדָה נִרְהָ שְׁלָהֶם נִתְּכָה וּבִטְלָה, וְחִזְרָה לְתַחֲלָתָהּ. וּמִנִּין שְׁבֹזַת הַיָּם גְּדוּלָה מִבְּזַת מִצְרַיִם? שְׁנֹאֲמַר: (יחזקאל טז, ז) "וַתִּרְבִּי וַתִּגְדְּלִי וַתִּבְאֵי בְעֵדֵי עֲדָיִים." "בְּעֵדֵי", זוּ בְּזַת מִצְרַיִם; "עֲדָיִים", זוּ בְּזַת הַיָּם. (תהלים סח, יד) "כְּנָפֵי יוֹנָה נִחְפָּה בַכֶּסֶף", זוּ בְּזַת מִצְרַיִם; "וְאַבְרוֹתַיָּהּ בִּירִקְרַק חָרוּץ", זוּ בְּזַת הַיָּם. (שיר השירים א, יא) "תורי זהב נעשה לך" זוּ בְּזַת הַיָּם; "עם נקודות הכסף." זוּ בְּזַת מִצְרַיִם.

(1) פרשתינו טו, טו. וְזָכַרְתָּ כִּי עֶבֶד הָיִיתָ בְּאֶרֶץ מִצְרַיִם וְיִפְדֶּךָ יְהוָה אֱלֹהֶיךָ עַל־כֵּן אֲנֹכִי מִצְוֶנָה אֶת־הַדְּבָר הַזֶּה הַיּוֹם:

(2) ספרי. וזכרת כי עבד היית בארץ מצרים, (מה במצרים) הענקתי לך ושניתי לך אף אתה הענק לו ושנה לו מה במצרים נתתי לך ברחוב יד אף אתה תתן לו ברחוב יד וכן הוא אומר אם תשכבון בין שפתים כנפי יונה נחפה בכסף זו בזת מצרים, ואברותיה בירקרק חרוץ, זו בזת הים, (שה"ש א יא) תורי זהב נעשה לך זו בזת הים, עם נקודות הכסף זו ביזת מצרים.

(4) פרש"י כאן. וזכרת כי עבד היית. וְהַעֲנַקְתִּי וְשָׁנִיתִי לָךְ מִבְּזַת מִצְרַיִם וּבְזַת הַיָּם, אִף אֶתְּךָ הַעֲנַק וְשָׁנֵה לֹא (ספרי):

וכ"מ, רק זה דמבואר בסנהדרין קמחא טחינא, דכיון דבטלו יובל ולא שלחו עבדים נתבטל התנאי הוצאה מן מצרים, ורק ע"י שנבוכדנצר כבש מצרים זכה בהם, ולא עדיף מן גברא דאתא מחמתו, ולא ניתוסף לו קנין חדש ע"י כבושה של ישראל, וכמ"ש בגיטין דף ל"ז גבי עבד שנשבה, ועמ"ש גיטין דף מ"ח, ע"א וב"ק דף מ"ה, ע"ב בזה.

צפנת פענח לסנהדרין צא עמוד א. ראה בסוף.

פנים יפות כאן. וזכרת כי עבד היית בארץ מצרים וגו'. בילקוט [ראה תתצ"ח] מה במצרים הענקתי לך ושניתי לך אף אתה העניק לו ושנה לו וכו', נראה דהיינו הא דאמרינן בקידושין דף י"ח [ע"א] ע"ע נמכר ונשנה בשני גניבות ע"ש, פירוש התוס' דאם עשה לאדם אחד גניבה אלף זוז ואינו שוה אלא חמש מאות נמכר וחוזר ונמכר, ונראה דנ"מ דאם היו מוכרין אותו לשנים עשר שנים כאחד היה מפסיד הענקה הראשונה, אבל כשמוכרין אותו לשש ולשש יש לו שני הענקות, והיינו דכתיב לשון כפול העניק תעניק, וי"ל דבמצרים היינו טעמא שהיה אח"כ ביזת הים אחר ביזת מצרים, לפי שחזרו בהם מצרים משלוחם ואמרו מה זאת עשינו כי שלחנו את ישראל מעבדנו [שמות יד, ה] וכתבו התוס' בסוף פ"ק דקידושין [ל"ט ע"ב ד"ה מחשבה] גבי בן נח מצרף הקדוש ברוך הוא מחשבה רעה למעשה, לכך נתחייבו בהענקה שנית:

תורה תמימה כאן. וזכרת וגו'. מהו וזכרת כי עבד היית, מה אני העניקתי ושניתי לך אף אתה העניק ושנה לו, ומה במצרים נתתי לך ברוחב יד אף אתה תן לו ברוחב יד * רומז להרכוש שרכשו במצרים פעמים, פעם בצאתם ממצרים ופעם בבית הים. וענין משנה ההענקה בארנו לעיל בפ' הקודם אות מ"ז, יעו"ש.

(8) רשב"ם כאן. כי עבד היית - והוציאך ברכוש גדול.

ספרנו. וזכרת כי עבד היית. שלא בלבד הוציאך מעבדות חפשי אבל העניק לך מממון המשעבדים כך:

(9) אלשיך כאן. אומרו וזכרת כי עבד היית כו' מה ענין זה אצל הענקה ואלו היה אומר כי עבד היית ויוציאך ה' ברכוש גדול היה צודק שכיון כי נעניק לו כאשר העניק לנו ה' אך אומר ויפדך ה' כו' אין הפדיון מה שהצילנו ברכוש רק מה שפדאו מיד מצרים.

(7) ספרי דבי רב. וזכרת כו' הענקתי ושניתי כו'. יש להבין מאי הענק ושנה דקאמר, והנה כפי מה שרקרק מרן בכ"מ שם בדין י"ד דאליבא דר"מ לא סגי אא"כ נותן לו מכל המינין שיש לו ע"ש, כפ"ז י"ל דהך תנא ר"מ הוא וה"ק אע"פ שכבר נתת שיעור הענקה ממין אחד או משני מינים אם נשאר לך מין אחד שלא נתת לו צריך לחזור וליתן לו מאותו המין, א"נ אתי שפיר אפי' ככ"ע והיינו אף ע"ג דכבר נתן שיעור הענקה למכ"ל ולמכ"ל אם נתברך הבית בגללו לא נפטר בזה אפי' דיעבד שכבר נתן אלא צריך לחזור ולהוסיף כפי ברכת הבית, וכפי' זה משמע ממאי דמייתי מביזת הים דגדולה היתה מביזת מצרים והכי נמי צריך לשנות בריבוי טפי כמה שנתן בתחלה.

שו"ת צפנת פענח - דווינסק - חלק ב סי' א. ראה בסוף.

צפנת פענח עה"ת שמות ג, כב. כלי כסף וכלי זהב ושמלות ושמתם על בניכם וגו'. הנה הגדר דגבי שמלות רק על בניכם. ועיי' לקמן פ' בא פעם אחת נקט רק כלי כסף ופעם נקט שמלות, והוא כך, דהנה מבואר בספרי פ' ראה דהענקה צריך ב' פעמים, גבי יובל, א' בר"ה דהוה רק יציאה מעבדות, והשני ביוה"כ דהוה יציאה גמורה, וכן הוה ב' פעמים של מצרים ושל ביזת הים ע"ש. והנה כספים לחד מאן דאמר יש הענקה, בספרי ובקידושין דף י"ז ע"ש. ועיי' בכתובות דף ס"ז גבי אם מוסיפין שלישי ע"ש בזה, אבל שמלות לכ"ע לא שייך הענקה, רק זה נתנו לו משום עבדות, ועיי' בכתובות דף נ"ד גבי שכיר דשלה ופוק, אך מה שעל בניהם י"ל דאין נוטלין, כמו הך דב"ק דף י"ב, ע"ב, וזה ר"ל כאן.

צפנת פענח עה"ת וארא ו, יג. ויצום אל בני ישראל ואל פרעה מלך מצרים וגו'. עיי' בירושלמי ר"ה פ"ג דזה הוה גדר תנאי דע"מ כן יצאו שאם יהי' שש או יובל יוציאו עבדים ב"י לחירות ע"ש בזה ואם יעברו אז ישארו עבדים, ולכן בימי ירמיה נענשו כמבואר ערכין דף ל"ג ע"ש, וכן נצרך להם להחזיר הביזה שלקחו גדר הענקה ביזת מצרים ועל הים, ועיי' בספרי פ' ראה ועיי' פסחים דף פ"ז, ע"ב ביזת מצרים חזרו, ועיי' שם דף קי"ט, ועיי' סנהדרין דף צ"א גבי גביהא, ולכן לוקחים כל הכסף מישראל תשלום בעד חזרה של הענקה כיון דלא השלימו תנאם, אך ע"י זה היה טובה לישראל, דאל"כ כיון שנבוכדנצר כבשם הוה קונה אותם קה"ג ממש על ידי מלחמה, והוה ח"ו גדר באו פריצים כו', גיטין דף ל"ח

הכתב והקבלה. וזכרת כי עבד הייתי. והענקתי ושניתני לך בזה מצרים ובזה הים אף אתה הענק ושנה לו (רש"י מספרי) לפי"ז צריכים לפרש מלת ויפדך, שנתן לך פדיון ומחיר חלף עבודתכם (גאב דיר איין לאזעגעלד) וכמ"ש (לעיל י"ג ו') והפודך, ע"ש:

10 פרשת דרכים דרך מצרים דרוש ה. וזהו הכתוב, ויוגד למלך מצרים כי ברח העם ויהפך לבב פרעה ועבדיו אל העם ויאמרו מה זאת עשינו כי שלחנו את ישראל מעבדנו. ופרש"י ויהפך, נהפך ממה שהיה, שהרי אמר להם קומו צאו מתוך עמי, ונהפך לב עבדיו, שהרי לשעבר היו אומרים עד מתי יהיה זה לנו למוקש, ועכשיו נהפכו לרדוף אחריהם בשביל ממונם שהשאלום, והן הן דברי המכילתא. ואני תמיה בזה, דמשמע מדבריהם דמה שנהפכו לרדוף אחריהם הוא דוקא בשביל ממונם שהשאלום, ואלמלא הממון לא היו רודפין אחריהם, והפסוק אומר בהפך, מה זאת עשינו כי שלחנו את ישראל מעבדנו, דמשמע דמה שרדפו אחריהם הוא משום שהיו רוצים להשתעבד בהם, ולא בשביל ממונם שהשאלום. ונראה דזה יובן עם מאי דאמרינן בספרי הענק תעניק לו מצאנך מגרנך ומיקבך וגו', וזכרת כי עבד היית בארץ במצרים, כשם שאני הענקתי לך במצרים שנאמר וינצלו את מצרים, אף אתה הענק תעניק לו, ע"כ. וכן פירש רש"י, וזכרת כי עבד היית, והענקתי ושניתני לך מביזת מצרים וביזת הים, אף אתה הענק ושנה לו. הן אמת שדברי רש"י הללו, דדרש הענק תעניק לומר שיעניק וישנה, לא ידעתי פירושו, גם בהר"ם לא מצאתי רמז לדיון לזה. ומהסוגיא דפ"ק דקדושין דף י"ז נראה הפך מזה, דאמרינן אשר ברכך ה' אלהיך יכול נתברך הבית בגללו מעניקין לו, לא נתברך הבית בגללו אין מעניקין לו, תלמוד לומר הענק תעניק מכל מקום. הרי דרבויהי דהענק תעניק איצטריך לומר, דאפילו לא נתברך הבית בגללו דמעניקין לו, ור' אלעזר בן עזריה דסבירא ליה דברים ככתבן, נתברך הבית בגללו מעניקין לו, לא נתברך הבית בגללו אין מעניקין לו, אמרינן התם דלדידיה מאי דכתיב הענק תעניק הוא משום דדברה תורה כלשון בני אדם. הרי דדרשה הלזו דרש"י דיעניק וישנה לא אתי לא כרבנן ולא כראב"ע, ודברי רש"י צריכים לי תלמוד. הכלל העולה, דסברת הספרי ורש"י הוא דמה שזכו ישראל בביזת מצרים מדין הענקה נגעו בה. ועם זה יתיישב מה שאמרו במכילתא וגם ערב רב וגו' וצאן ובקר מקנה כבד מאד כאן נתקיים ואחרי כן יצאו ברכוש גדול, ע"כ. ויש לתמוה, דלמה לא נתקיים הבטחת ה' דואחרי כן יצאו ברכוש גדול במה

שנטלו כלי כסף וכלי זהב, ונתקיימה במה שנטלו צאן ובקר. ונראה, שדעת זאת האגדה, דהבטחת ה' דואחרי כן יצאו ברכוש גדול מדין הענקה נגעו בה. ואמרינן בפ"ק דקדושין תניא, יכול לא יהיו מעניקין אלא מצאן גרן ויקב, מנין לרבות כל דבר, תלמוד לומר אשר ברכך, א"כ מה תלמוד לומר צאן גרן ויקב, לומר לך, מה צאן גרן ויקב ישנן בכלל ברכה, אף כל שישנן בכלל ברכה, יצאו כספים, ע"כ. ומשום הכי אמרו במכילתא דדוקא במה שהוליכו עמהם צאן ובקר נתקיימה הבטחת ה' דואחרי כן יצאו ברכוש גדול, לפי שהוא דבר שפרה ורבה וישנן בכלל ברכה, למעוטי כסף וזהב שאינן בכלל ברכה ואין מעניקין מהן, שלא נתקיים בהם הבטחת ה' דואחרי כן יצאו ברכוש גדול, משום דהבטחה זו מדין הענקה נגעו בה וכדכתיבנא. ואמרינן בפ"ק דקדושין, תנו רבנן, יכול לא יהיו מעניקין אלא ליוצא בשש, מנין לרבות יוצא ביובל ובמיתת האדון ואמה העבריה בסימנין, תלמוד לומר תשלחנו, וכי תשלחנו, יכול שאני מרבה בורה, תלמוד לומר וכי תשלחנו חפשי מעמך, יצא בורה שאין שלוחו מעמך, ע"כ. למדנו מכאן, דבבורח ליכא הענקה. ובזה יתיישב מאמר אחד לרז"ל בספרי, שאמר משה לפרעה, אין אנו יוצאין מכאן עד שתאמר הרי אתם ברשותכם הרי אתם בני חורין. ויש לדקדק, דלאיזה תכלית הוצרך משה רבינו לכל זאת, דמאחר שאינו מעכב לישראל בהליכתם, יצאו על כרחו שלא בטובתו. אך לפי מה שכתבתי דבבורח ליכא הענקה, אפשר לומר דסבירא ליה לאגדה זו דמה שלקחו ישראל כלי כסף וכלי זהב מדין הענקה נגעו בה, ואם היו יוצאים שלא ברשות פרעה לא היו זוכים בביזת מצרים, דלא קרינן בהו וכי תשלחנו חפשי מעמך, משום הכי הוצרך משה רבינו ע"ה שיאמר פרעה הרי אתם ברשותכם, הרי אתם בני חורין, כדי שבזה יהיו זוכים בביזת מצרים מדין הענקה. ובזה נבוא לכונת הכתוב ויוגד למלך מצרים וגו', דראה פרעה דישאל לקחו כלי כסף וכלי זהב וינצלו את מצרים, ודן בדעתו שאין זה משום שכר עבודתם, שהרי לקחו שכר עבדות של ת' שנה, והם לא נשתעבדו בהן כל זה הזמן, אלא מדין הענקה נגעו בה והענקה אין לה שיעור, אבל עכשיו שהוגד למלך מצרים כי ברח העם ובבורח ליכא הענקה, ויהפך לבב פרעה ועבדיו בשביל ממונם שהשאלום, ואמרו דעל כרחך אין זה מטעם הענקה אלא בשביל שכר פעולתם וכסברת גביהא בן פסיסא, וראו שלקחו שכר פעולה של ת' שנה, והם לא נשתעבדו בהם כל זה הזמן, א"כ נטלו ישראל מוקדם מה שהוא חלף עבודתם, וא"כ מה זאת עשינו כי שלחנו את

ישראל מעבדנו, שהרי כבר שלמנו להם אף מה שעתידים לעבוד אותנו, נמצא דבשביל הממון רצו לרדוף אחריהם להשתעבד בהם. אך לפי האמת טעה פרעה, לפי דבסיבת רבוי העבודה ומה שנתרבו ישראל שלא כדרך הטבע חשיב כאילו נשתעבד בהם ת' שנה, ולעולם דמה שלקחו הוא חלף עבודתם של ת' שנה וכסברת גביהא בן פסיסא.

11 קדושין יז עמוד א. בשלמא לרבי מאיר, היינו דכתיב צאן גורן ונקב. אלא לרבי יהודה ורבי שמעון היא צאן גורן ונקב למה ליה? האי מיבעי ליה לכדתנא: יכול לא יהו מעניקין אלא מצאן גורן ונקב, מנין לרבות כל דבר – תלמוד לומר: "אשר ברכה ה' אלהיך". אם כן מה תלמוד לומר צאן גורן ונקב? לומר לך: מה צאן גורן ונקב מיוחדים, שישנו בכלל ברכה – אף כל שישנו בכלל ברכה, יצאו כספים, דברי רבי שמעון. רבי אליעזר בן יעקב אומר: יצאו פרדות.

ספרי פרשתינו טו, יד. מצאנך מגרנך ומיקבך, יכול אין מעניקים אלא מצאן מגרן ומיקב המיוחדים מנין לרבות כל דבר תלמוד לומר הענק תעניק לרבות כל דבר אם כן למה נאמר מצאנך מגרנך ומיקבך מה צאן גרן ויקב מיוחדים שהם ראויים לברכה יצאו כספים שאינם ראויים לברכה דברי רבי שמעון, רבי אליעזר בן יעקב אומר יצאו פרדות שאינן יולדות.

12 סנהדרין פו עמוד א דאמר ר' יוחנן סתם מתני' ר' מאיר סתם תוספתא ר' נחמיה סתם ספרא רבי יהודה סתם ספרי ר"ש וכולהו אליבא דר"ע:

13 מכילתא בא יב, לה. "וצאן ויקר מקנה כבד מאד". עליהם אמר המקום לאברהם: (בראשית טו, יד) "ואחרי כן יצאו ברכש גדול", עם יציאתן ממצרים אני ממלאן קסף וזקב.

מדרש הגדול כאן. וזכרת כי עבד היית במצרים וכי מה ענין יציאת מצרים כאן אלא אמר המקום הוצאתי אתכם ממצרים אף את הוי מוציא את אחיך מעבדות לחירות הענקתי לכם כסף וזהב ואבנים טובות ומרגליות אף אתה הוי מעניק את אחיך כדי שתשלחנו חפשי מעמך:

בעה"ט פרשתינו טו, יד. העניק מלא יו"ד כי ע"י העשר מכות הענקתך ג' דברים כלי כסף וכלי זהב ושמלות לכן העניקהו מג' דברים מצאנך ומגרנך ומיקבך והיינו דכתיב וזכרת כי עבד היית:

14 שמות ג, כב. וישאלה אשה משכנתה ומגרת ביתה פלייגסוף וכלי זקב ושמלת ושמתם על-בניכם ועל-בנותיכם ונצלתם את-מצרים:

בא יא, ב. דכרנא באוני העם וישאלו איש ו מאת רעהו ואשה מאת רעותה פלייגסוף וכלי זקב:

שם יב, לה. ובני ישראל עשו כדבר משה וישאלו ממצרים פלייגסוף וכלי זקב ושמלת:

15 בשלח טו, כב. ויסע משה את-ישראל מים-סוף ויצאו אל-מדבר-שור וילכו שלשת-ימים במדבר ולא-מצאו מים:

רש"י ד"ה ויסע משה. הסיען בעל פרקם, שעטרו מצרים את סוסייהם בתכשיטי זקב וכסף ואבנים טובות, והיו ישראל מוצאין אותן בים – וגדולה היתה בזה הים מבית מצרים שנאמר "תורי זקב נעשה לך עם נקודות הפסוף" (שיר השירים א) – לפיכך הצרף להסיען בעל פרקם:

16 בא יא, ג. ויתן יהנה את-תן העם בעיני מצרים גם ו האיש משה גדול מאד בארץ מצרים בעיני עבדי-פרעה ובעיני העם:

פסחים קיה עמוד ב. דאמר רב הונא: ישאל שפאיתו הדור מקטני אמנה היו, וכדדרש רבה בר מרי: מאי דכתיב "וימרו על ים בים סוף" – מלמד שהמרו ישראל באותה שעה ואמרו: קשם שאנו עולין מצד אחד, כך מצריים עולים מצד אחר. אמר לו הקדוש ברוך הוא לשר של ים: פלוט אותן ליבשה! אמר לפניו: רבונו של עולם, פלוט יש עבד שנותן לו רבו מתנה וחוזר ונוטל ממנו? אמר לו: אתן לך אחד ומחצה שבהן. אמר לו: רבונו של עולם, יש עבד שתובע את רבו? אמר לו: נחל קישון יאה לי ערב. מיד פלט אותן ליבשה ובאו ישראל וראו אותן. שנאמר: "וירא ישראל את מצרים מת על שפת הים".

ערכין טו עמוד א. בעלייה כדבר הונא דא"ר הונא ישראל שבאותו הדור מקטני אמנה היו כדרכה בר מרי דאמר רבה בר מרי מאי דכתיב {תהילים קי} וימרו על ים בים סוף ויושיעם למען שמו מלמד שהיו ישראל ממרים באותה שעה ואומרים כשם שאנו עולים מצד זה כך מצרים עולים מצד אחר אמר לו הקב"ה לשר של ים פלוט אותם ליבשה אמר לפניו רבש"ע כלום יש עבד שנותן לו רבו מתנה וחוזר ונוטלה הימנו אמר לו אני נותן לך אחד ומחצה שבהם אמר לפניו רבש"ע כלום יש עבד

תנו לנו זמן שלשה ימים נתן להם זמן בדקו ולא מצאו תשובה מיד הניחו שדויתיהן כשהן זרועות וכרמיהן כשהן נטועות וברחו ואותה שנה שביעית היתה.

לקוטי שיחות חלק כא עמוד 12. די גמרא דערציילט אין מס' סנהדרין, אז בזמן אלכסנדרוס מוקדון. זיינען בני מצרים געקומען צו אים מיט אַ טענה, אז אידן זאָלן זיי צוריקגעבן די כסף וזהב וואָס זיי האָבן ביי זיי צוגענומען. האט זיי גביהא בן פסיסא געענטפערט תנו לנו שכר עבודה של ששים ריבוא ששיעבדתם במצרים כו". זיינען מפרשים מבאר, אז דער רכוש גדול וואָס אידן האָבן געקראָגן פון די מצרים האָט זיי געקומט אַלס געצאָלט (תשלום) פאַר זייער עבודה אין מצרים וויבאלד אַז דאָס איז געווען סיי אַלס עונש פאַר די מצרים (כדלקמן) און סיי אַלס תשלום שכר פאַר די אידן, קען זיין אין דעם צוויי אופנים וועלכער פון - די צוויי איז געווען דער עיקר: א) אַז דאָס וואָס די מצרים האָבן געדארפט אַוועקגעבן די אידן זייער רכוש איז געווען בעיקר אַלס עונש פאַר די מצרים, און מפרש זיין דעם פסוק (ביי ברית בין הבתרים) - וגם את הגוי אשר יעבודו דן אנכי ואחרי כן יצאו ברכוש גדול, אַז דער יצאו ברכוש גדול איז אַ חלק (און אַ המשך) פון דעם את הגוי דן אנכי. ד. ה. בעיקר איז דא דער עונש פון ונצלתם את מצרים, נאר (- פארוואס קומט עס אן צו די אידן דוקא): וויבאלד אַז אידן האָבן געאַרבעט ביי די מצרים, איז דער עונש פון די מצרים געווען אויסגעשטעלט אַזוי, אַז די אידן זאָלן באַקומען זייער רכוש, אַלס שכר עבודה. ב) אַז דער רכוש גדול איז מלכתחלה נקבע געוואָרן אַלס שכר פאַר דעם ועבדום וענו אותם, און דאָס וואָס עס שטייט בהמשך צום דן אנכי, איז ווייל צוזאַמען מיטן שכר העבודה פאַר די אידן איז דאָס אויך געווען אַן ענין של עונש פאַר די מצרים ס'איז בא זיי - צוגענומען געוואָרן אַ רכוש גדול, ביז אַז - ונצלתם את מצרים. עיין שם.

18) אנציקלפדי' תלמודית ערך הענקה עמוד תרעה. אם לא רצה האדון להעניק לו, נחלקו אחרונים אם בית דין כופים אותו על כך: יש סוברים שכופים אותו, כדרך שכופים על כל מצות עשה עד שתצא נפשו, ואף על פי שמצוה זו כתוב מתן שכרה בצדה, שהרי נאמר: לא יקשה בעיניך בשלחך אתו חפשי מעמך כי משנה שכר שכיר עבדך שש שנים וברכך ה' אלהיך בכל אשר תעשה ובהרצאת האדון על הענקה הכתוב מדבר, וכל מצוה שמתן שכרה בצדה אין כופים עליה, מכל מקום בהענקה כופים, מפני שיש בה גם לאו, ואף לדעת הסוברים שאף במקום לאו אין כופים, אפשר שהענקה אינה חשובה מתן

שתובע את רבו אמר לו נחל קישון יהיה ערב מיד פלטן ליבשה דכתיב (שמות יד, ל) וירא ישראל את מצרים מת על וגו'.

17) פירוש רשב"ם עה"ת שמות ג, כב. ושאלה אשה משכנתה - במתנה גמורה וחלוטה. שהרי כתוב: ונתתי את חן העם - כמו: שאל ממני ואתנה גוים נחלתך. זהו עיקר פשוטו ותשובה לאפיקורסים.

בחי. נתן את חן העם - לתת להם במתנה, כדכתיב באלה שמות: ונתתי את חן העם בעיני מצרים.

חזקוני. ושאלה אשה במתנה גמורה כמו שאל ממני ואתנה וגו' שהרי אתן את חן העם הזה בעיני מצרים.

כלי יקר. ושאלה אשה משכנתה וגו'. י"מ שאלה זו אינה לשון הלואה, כי איך יצוה ה' לדבר שקר וליקח בערמה אלא הוא מלשון שאל ואתנה לך האמור בשלמה המלך (מ"א ג מה) שהוא מתנה גמורה, וכן חיים שאל ממך, נתתה לו (תהלים כא ה), כך שאלה זו היא שיתנו להם מתנות, ומ"ש (יב לו) וישאילום. היינו שהמצרים התחילו לתבוע מהם שיקבלו מהם מתנות כל כך מצאו חן בעיניהם.

שם בא יא, ב. וישאלו - לשם מתנה גמורה כמו: שאל ממני ואתנה גוים נחלתך.

שם יב, לו. נתן את חן העם - לתת להם במתנה, כדכתיב באלה שמות: ונתתי את חן העם בעיני מצרים.

ספר השרשים - ר"י בן ג'נאח - שרש שאל. ראה בסוף.

סנהדרין צא עמוד א.שוב פעם אחת באו בני מצרים לדון עם ישראל לפני אלכסנדרוס מוקדון אמרו לו הרי הוא אומר (שמות יב, לו) וה' נתן את חן העם בעיני מצרים וישאילום תנו לנו כסף וזהב שנטלתם ממנו אמר גביהא בן פסיסא לחכמים תנו לי רשות ואלך ואדון עמהן לפני אלכסנדרוס אם ינצחוני אמרו להם הדיוט שבנו נצחתם ואם אני אנצח אותם אמרו להם תורת משה רבינו נצחתכם נתנו לו רשות והלך ודן עמהן אמר להן מהיכן אתם מביאין ראייה אמרו לו מן התורה אמר להן אף אני לא אביא לכם ראייה אלא מן התורה שנאמר (שמות יב, מ) ומושב בני ישראל אשר ישבו במצרים שלשים שנה וארבע מאות שנה תנו לנו שכר עבודה של ששים ריבוא ששיעבדתם במצרים שלשים שנה וארבע מאות שנה אמר להן אלכסנדרוס מוקדון החזירו לו תשובה אמרו לו

אתה על-ידי יוסף וילבש אתו בגדי-שש ונשם רבד הנקב על-צנארו:

22) סוטה לו עמוד ב. אמר רבי חייא בר אבא אמר רבי יוחנן: בשעה שאמר לו פרעה ליוסף "ובלעדיך לא ירים איש את ידו וגו'", אמרו איצטגניני פרעה: עבד שלקחו רבו בעשרים פסח תמשילו עלינו? אמר להן: גנוני מלכות אני רואה בו. אמרו לו: אם כן, יהא יודע בשבעים לשון! בא גבריאל ולימדו שבעים לשון. לא הנה קגמר. הוסיף לו אות אחת משמו של הקדוש ברוך הוא ולמד, שנקמר: "עדות ביהוסף שמו בצאתו על ארץ מצרים שפת לא ידעתי אשמע". ולמחר, כל לישנא דאישתעי פרעה בהדיה, אהדר ליה. אישתעי איהו בלשון הקדש, לא הנה קא ידע מאי הנה אמר. אמר ליה: אגמריה ולא גמר. אמר ליה: אישתבע לי דלא מגלית. אישתבע לו.

24) מקץ שם מה. ויקרא פרעה שם-יוסף צפנת פענח ויתן-לו את-אסנת בת-פוטי פרה פתן אן לאשה ויצא יוסף על-ארץ מצרים:

26) זהר חלק ג קנב עמוד א. כהאי גוונא אורייתא, אית לה גופא, ואינון פקודי אורייתא, דאקרון גופי תורה. האי גופא מתלבש בלבושין, דאינון ספורין דהאי עלמא. טפשיין דעלמא, לא מסתפלי אלא בהוא לבושא, דאיהו ספור דאורייתא, ולא ידעי תיר, ולא מסתפלי במה דאיהו תחות ההוא לבושא. אינון דנדעין תיר, לא מסתפלו בלבושא, אלא בגופא, דאיהו תחות ההוא לבושא. חכימין עבדי דמלכא עלאה, אינון דקנימו בטורא דסיני, לא מסתפלי אלא בגושמתא, דאיהו עקרא דכלא אורייתא ממש. (ולעלמא) ולזמנא דאתי, זמינין לאסתפלא בגושמתא דגושמתא דאורייתא.

27) לקוטי שיחות חלק יט עמוד 154. וי"ל, אז די צוויי אופנים אינעם לימוד הנ"ל זיינען תלוי אין די צוויי אופני הסברה וואס מען קען זאגן אין דעם ענין פון הענקה. א) ס'איז א גדר פון שחר פעולה, ווי ס'איז משמע פון גמרא נישכיר קרי' רחמנא מה שכיר פעולתו ליורשיו אף האי פעולתו ליורשיו" - און לויט דעם אופן איז מסתבר, אז דער חידוש וגזרת הכתוב איז דאס וואס דער עבד שמכרוהו ב"ד באקומט הענקה - ווייל דער מעניק זיין בתורת שחר פעולה (בנוסף צו דעם וואס מען באצאלט דעם גאנצען שחר פאר זיין גאנצער עבודה) איז א חידוש. ב) ס'איז א גדר פון צדקה, וואס דער אדון גיט אלס אנערקענונג פאר דער ארבעט פון עבד - און לויט

שכרה בצדה, שכן לא נאמר השכר יחד עם הציווי, אלא אחר כך, ועוד אפשר שמתן השכר נאמר לא על ההענקה עצמה, אלא על זה שלא יקשה בעיניו בנתינתו אותה ושיתן בלב טוב ונפש חפצה. ומכל מקום אין בי"ד יורדים לנכסיו, כמו שיורדים לנכסי כל בעל חוב, שאין הכפייה כאן אלא מצד המצוה. ויש סוברים שלדעת האומרים שבצדקה יורדים לנכסיו, ודאי שגם בהענקה יורדים, ואף לדעת האומרים שבצדקה אין יורדים, מכל מקום הענקה אפשר שדין חוב של שחר פעולה יש לה ויורדים לנכסיו. ויש מצדדים שבפניו בכל אופן יורדים לנכסיו, שאפילו אם אין כאן שעבוד [טור תרעו] חוב יש בזה מדין כפייה, שאף זה מכלל כופים. ויש מי שכתב שאין כופים בכלל את האדון על הענקה. נכסים שמכר האדון בימי עבודתו של העבד, לדברי הכל אינם משועבדים להענקה, שהרי עדיין לא חל החיוב של הענקה, שאין חיוב הענקה חל אלא ביום שילווחו לחפשי. **19) תורת לוי יצחק עמוד קכ.** והנה יוסף שהי' מתחלה עבד עברי כמ"ש ושם אתנו נער עברי עבד, הנה כשיצא לחפשי ולחירות צריך לתת לו הענקה, וההענקה שניתן לו, מלבד זה מה שנתן לו פרעה הטבעת ורבד הזהב (שהוא ענק כפרש"י בחומש, רביד זה"ב גי' ענ"ק) ובגדי שש והרכיבו במרכבת המשנה ועוד ככתוב בפ' מקץ, הנה עיקר ההענקה הוא מה שנתן לו הקב"ה, והוא מה ששלח את גבריאל ולמדו ע' לשון ולא הוה גמר הוסיף לו אות אחת משמו של הקב"ה שנאי עדות ביהוסף שמו כו' כדאיתא בסוטה דל"ו ע"ב ע"ש. והיינו עדות הוא מלשון עדי, דהיינו ענק, והוא התרין עטרין דדעת, עדות"ת אותיות דעו"ת, והוא הע' לשון שלמדו, כי לשון שייך לדעת כידוע. ודעת גניז בפומא דמלכא. (ואל תקשי הרי הענקה צריך להיות מהאדון שהי' עבד לו, וא"כ הי' צריך להיות ההענקה מפוטיפר שהי' אדונו, י"ל מפוטיפר הי' ג"כ הענקה, והוא מה שניתן לו בתו אסנת כמ"ש ויתן לו את אסנת בת פוטיפרע. ונתוסף ע' רומז על הע' לשון שלמד. פוטיפר ע"ה הוא מספר לשון. אך פוטיפר שר הטבחים הוא דעת דקטנות, ובע' הוא שיש ע' לשון, והוא דגדלות. ולא הוה קא גמר, כי הרי התרין עטרין הם גניזין באו"א, ואיך יומשכו לדעת. הנה ע"י מה קא גמר הוא ע"י שהוסיף לו אות ה' משמו של הקב"ה והוא ה' ראשונה שבשם, בחי' בינה.

20) מקץ מא, יב. ונשם אתנו גער עברי עבד לישר הטבחים ונספר-לו ויפתר-לנו את-חלמתינו איש פתלמו פתר:

21) שם מא, מב. ויסר פרעה את-טבעתו מעל ידו ויתן

31) בהר כה, מו. והתנחלתם אתם לבניכם אחרים לרשת ארץ לעלם בהם תעבדו ובאחיכם בני ישראל איש באחיו לא תתרגה בו בפרך:

32) ברכות מז עמוד ב. ואמר רבי יהושע בן לוי: תשעה ועבד — מצטרפין. מיתבי: מעשה ברבי אליעזר שנקנס לבית הפנסת ולא מצא עשרה, ושחרר עבדו והשלימו לעשרה. שחרר — אין, לא שחרר — לא. תרי איצטריכו, שחרר חד ונפיק בחד. והיכי עבד הקי? והאמר רב יהודה פל המשחרר עבדו עובר בעשה, שואמר: "לעלם בהם תעבדו"? לדבר מצנה שאני: מצנה הבאה בעברה היא! — מצנה רבים שאני.

פסחים קיג עמוד א. שלשה דברים אמר רבי יהושע בן לוי משום אנשי ירושלים: אל תרבה בגנות, משום מעשה שקיה. בתה בגרה — שחרר עבדך ותן לה. נהגי זהיר באשתך מתנה הראשון. מאי טעמא? רב חסדא אמר: משום ערנה, רב פהנא אמר: משום ממן. קא והא איתנהו.

מורה נבוכים חלק ג פרק לד. מה שצריך שתדעו גם כן, שהתורה לא תביט לדבר הזר, ולא תהיה התורה כפי הענין המועט; אבל כל מה שירצה ללמדו מדעת או מדה או מעשה מועיל, אמנם יכון בו הענינים שהם על הרוב ולא יביט לענין הנמצא מעט ולא להזק שיבוא לאחד מבני אדם מפני השעור ההוא וההנהגה ההיא התורית. כי התורה היא ענין אלהי — ועליך לבחון הענינים הטבעיים אשר התועלות ההם הכוללות הנמצאות בה יש בכללם, ויתחייב מהם נזקים פריים — כמו שהתבאר מדברינו ודברי זולתנו. ולפי זאת הבחינה גם כן אין לתמוה מהיות כונת התורה לא תשלם בכל איש ואיש, אבל יתחייב בהכרח מציאות אנשים לא תשלימם ההנהגה ההיא התורית — כי הצורות הטבעיות המיניות לא יתנו כל מה שראוי בכל איש ואיש, כי הכל מאל אחד ופועל אחד "נתנו מרועה אחד". וחילוף זה נמנע — וכבר בארנו, שלנמנע טבע קים לא ישתנה לעולם. ולפי זאת הבחינה גם כן אי אפשר שיהיו התורות נתונות לפי עניני האנשים והזמנים המתחלפים, כדמות הרפואה אשר רפואת כל איש מיוחדת לפי מזגו הנמצא בשעתו; אבל צריך שתהיה ההנהגה התורית מוחלטת כוללת לכל — ואף על פי שהיא ראויה לקצת אנשים ולאחרים אינה ראויה — כי אילו היתה לפי האנשים היה נופל ההפסד בכל ונתת דברך לשיעורין". ומפני זה אין ראוי שיקשרו הענינים המכוונים כונה ראשונה מן התורה לא בזמן ולא במקום,

דעם אופן איז שכל מחייב, אז דער חידוש וגזרת הכתוב איז דאס וואָס אַ מוכר עצמו באקומט ניש קיין הענקה; ווייל דאס וואָס ביי מכרוהו ב"ד דארף זיין הענקה איז א מילתא בטעמא, כנ"ל. ווי איז די שיטה פון רמב"ם אין דעם? קען מען עס ארויסלערנען דערפון וואָס אין ספר המצות שטעלט דער רמב"ם די מצוה פון הענקה (ניט צווישן די מצות פון עבד ואמה, נאר) גלייך נאך דער מצוה פון צדקה; פון דעם סמכה לה צו מצות צדקה איז משמע, אז לפי דעת הרמב"ם איז הענקה אין גדר פון צדקה.

28) מקץ מא, מה. ויקרא פרעה שמ"י וסוף צפנת פענח וימנלו את אסנת בת פוטי פרע פהן אן לאשה ונצא יוסף על-ארץ מצרים:

רש"י ד"ה פוטיפרע. הוא פוטיפר, ונקרא פוטיפרע על שנסתרס מאליו, לפי שקמד את יוסף למשכב זכר (סוטה י"ג):

שפתי חכמים. דרש"י דייק מדכתיב ויקרא פרעה שם יוסף וגו' ויתן לו את אסנת וגו' ר"ל פרעה נתן ליוסף את אסנת ומאי נפקא מינה בזה וא"כ על כרחך צ"ל דפוטיפרע הוא פוטיפר ויש נפקותא גדולה בזה שפרעה היה רוצה ליתן גדולה ליוסף וללובשו בגדי מלוכה ופרעה ירא כיון דעבד הוא לא יניחו לו גדולה זו ועוד בנימוסי מצרים כתיב אין עבד מולך ולא לובש בגדי שרים לכך רצה פרעה ליתן ליוסף בת אדוניו של יוסף דאם האדון נתן לעבדו אשה הוא משוחרר וכל שכן אם נותן לו בתו שהוא משוחרר א"כ ש"מ דפוטיפרע הוא פוטיפר וק"ל:

29) גיטין מ עמוד א. אמר רבי זירא, אמר רבי חנינא, אמר רב אשי, אמר רבי: עבד שנקשא את בת חורין בפני רבו — יצא לחירות. אמר לו רבי יוחנן: פל קף יש בידך?! ונאני שונה: הפותב שטר אירוסין לשפקתו, רבי מאיר אומר: מקודשת, ונקמים אומרים: אינה מקודשת! פדאמר רבה בר רב שילא — פשרבו הניח לו תפילין; הקא נמי — פשרבו השיאו אשה. ומי איכא מידי דלעבדיה — לא מעבד ליה איסורא, ואיהו — עבד איסורא?! אמר רב נחמן בר יצחק: הקא במאי עסקינן — דאמר לה: "צאי בו והתקדשי בו"; רבי מאיר סבר: יש בלשון הנה לשון שחרור, ורפנו סברי: אין בלשון הנה לשון שחרור.

30) תורת לוי יצחק שם עמוד קיז-קיח. ראה בסוף.

אבל יהיה החוקים והמשפטים מוחלטים סתם וכוללים – כמו שאמר ית': "הקהל! חוקה אחת לכם!". ואמנם יכוון בהם התקנות הכוללות על הרוב – כמו שבארנו. ואחר הקדימי אלו ההקדמות אתחיל לבאר מה שכיונתי לבאר.

35) שער המצות ר"פ משפטים. מצות עבד עברי, ואמה העבריה. כתיב כי תקנה עבד עברי וכו', וכתיב וכי ימכור איש את בתו וכו'. דע, כי עבד הוא הוי"ה דיודי"ן העולה ע"ב, ועם ד' אותיותיה, הם עבד, ע"ב ד'. אמנם עיקר שורש האמיתי של עבד, הוא סוד האחוריים הפשוטות של הוי"ה, שהם בגי' ע"ב, ועם ד' אותיותיה השרשית שבהוי"ה הפשוטה, הרי עב"ד, ואם תוסיף על ההוי"ה דיודי"ן העולה ע"ב, עוד עשר אותיות המילוי, יהיה בגימטריא עבדו. אבל השפחה היא נקבה, והיא מבחי' שם אהי"ה, כי ג' מילויים שבו, דיודי"ן ודאלפין ודההין הם בגימטריא שפחה עם הכולל. ארז"ל במסכת (קדושין ד"ז) אמה העבריה אינה עובדת לא את הבן ולא את הבת, ועבד עברי עובד את הבן, ולא את הבת. הביאור הוא: כי אמה העבריה, היא בעולם הבריאה. ועבד עברי, בעולם היצירה, כנודע. ולכן אין אמה העבריה שהיא הבריאה, עובדת, לא לז"א ולא לנוקבא אלא לאימא עילאה, שהיא כנגד הבריאה. אבל העבד העברי שהוא יצירה, והוא סוד מטטרו"ן כנודע, הוא עובד את ז"א דיצירה, אבל לא את הבת שהיא נוקבא, כי סנדלפר"ן שבעשיה, הוא העובד את הבת.

36) דרך מצותיך פג עמוד ב מצוה ליעד אמה העבריה: לפדותה אם לא רצה ליעדה והוא מ"ש אם רעה בעיני אדוניה אשר לא יעדה והפדה וגו' (שמות כ"א ח') והיעוד הוא שאומר לה בפני שנים הרי את מקודשת לי ואז נוהג בה מנהג אישות ושנינו ספ"ק דבכורות (דף י"ג א') מצות יעוד קודם למצות פדיה, ואם לא רצה ליעדה לא לו ולא לבנו אזי המצוה לפדותה והוא שכשתתן כסף או שוה כסף עבור השנים שהיתה ראויה לעובדו עד סוף שש אזי תצא חפשי וגם הוא מגרע בפדיונה השנים שעשתה אצלו כיצד הרי שמכרוה בששים דינרים ועבדה ארבעה שנים ה"ז נותנת כ' דינרים ותצא, ומצות פדיה נוהגת גם בעבד עברי וכדפרש"י בחומש: והענין כי יש ג' מדרגות בנפש האלקית עבד כנעני ועבד עברי ואמה העבריה שיש נשמות הנמשכים מעולם העשי' הנק' עבד כנעני ויש הנמשכים מעולם היצ' ונק' עבד עברי כי הם מסט' דההוא עבד מט"ט המושל ביצ' ויש הנמשכים מעולם הבריאה והם בחי' אמה העבריה כי בינה שהיא בחי' נוק'

מקננא בבריאה וכעד"ז גם בכל נפש יש ג' בחי' אלו כי כל א' כלולה מכל כידוע שיש בחי' נרנח"י גם בנפש דעשי'. והנה בחי' עבד כנעני הוא מ"ש רז"ל עליו עבדא בהפקירא ניהא לי' (גיטין י"ג א') שהנחת שלו הוא בפריקות עול והעבודה עליו משא גדול אבל אעפ"כ מוכרח לעבוד שלא ברצונו מחמת אימת רבו שלא יכה בשבט, כמ"כ חלק אלוה השורה בנפש החיונית דנוגה כשאין בהשראה בהתגלות השכל ומדות של הנפש אלקית אלא שכלו ומדותיו בתאוות העולם שזהו כל הנח"ר שלו ואעפ"כ עובד ה' במעשה בפו"מ בסומוע"ט מאימת רבו יראת עונש שלא יכה בשבט זהו הנק' עבד כנעני שכל נפשו האלהית כמעט בגלות בנפש הבהמית זולת בחי' עשי' בפועל ממש כנ"ל ומכלל זה לא יצאו גם הרשעים שעוברים על מצות ה' גם בעשי' והם כמו עבד כנעני החוטא לרבו שאעפ"כ כאשר אח"כ רבו מכהו בשבט מוכרח לחזור לעבודתו כמ"כ ארז"ל (הובא ר"ח שער היראה פ"ג) רשעים מלאים חרטות והיינו מחמת השבט הוא בחי' הארת האלהות שמאיר על נפשו בבחי' מקיף כמארז"ל אכל [בי'] עשרה שכינתא שריא (סנהדרין ל"ט א') שכשמכהו בו ומאיר בו איזו גילוי הארה כענין מזלי' חזי שהזכרתי מצוה מ"א פ"ב אזי הוא שוב לה' ומתחרט על חטאיו וזהו סיבת ההרהורי תשובה שנופלים פתאום לבעל עבירה כידוע. ועבד עברי שמבחי' יצירה היינו שמאיר בחי' מדות של הנפש אלהית בגילוי בנפש הבהמית ויש לו אהבה לה' להמשך אחריו ולא ניהא לי' כלל בפריקת עול אע"פ שכשבאים לו עניני עוה"ז הוא מתענג מהם אבל אין רצונו להמשך בהם לכתחלה וכשבאים פתאום ונתפעל בהם מאד הוא במרירות על ההתפעלות נמצא שאין עניני עוה"ז עיקר רצונו להמשך עצמותו אליהם כמו בעבד כנעני הנ"ל שבהפקירא ניהא לי', והיינו מפני שהנפש אלקית מאירים כחותיה בגילוי בנפש הבהמית שמתבונן בשכלו בתפלה בגדולת ה' בהתהוות מאין ליש וכדומה עד שיש לו תשוקה ממש לה' והגם שמ"מ לא נהפכו מדותיו עד שלא יהי' לו חמדה לתאות עוה"ז כי המדות הם עדיין בו כתולדתם אבל רצונו הוא שלא ימשך אחריהם, וה"ז כמו העבד המביא כל הצטרכות בני הבית אכילה ושתייה מן השוק דהיינו בשר ותבואה שהיו בשוק במקום רחוק מן היכל בני המלך שזהו עבודתו להביאם משם אבל הדברים שהוא מביא עדיין הם מגושמים מאד ואינם ראויים לאכילה כלל כמו התבואה ובשר חי שאינם ראויים להאכל כמו שהם עד שיבשלם באש ויהפכו למהות אחר ויתגלה בהם טוב טעם מתוק לחיך. וזהו ע"י האמה

שאינה בבחי' שפלות כ"כ לצאת החוצה להביא צרכי הבית אלא עבודתה בפנים לתקן מה שכבר הובא לבית ע"י בישול ואפייה להפכם למהות אחר רוחני ודק כו' וכמ"כ הבאת בירורים דקליפת נוגה שהוא כחות נפש הבהמית כשפועלים פעולה אלהית בתפלה הרי הרוח והגסות דנוגה רחוקה מאד מהשתלשלות דקדושה וכשאדם מביא רוח זה שיפעול פעולה אלהית דהיינו האהבה לה' ועדיין לא נהפך כלל ממהותו ה"ז כמו הבאת העבד התבואה מן השוק והוא אינו ראוי לעלות על שולחן מלכים עדיין וכן הבשר החי, שכמ"כ האהבה שלו לא נשתנה מטבעה כמו שהיא בנוגה אלא שבאה להיכל המלך והוא להיות האהבה זו שהיתה לעוה"ז עתה היא לה' וכן עסקו בתורה ומצות כל היום הוא עד"ז שהרי דבר ההלכה מלובש בעניני נוגה זה טוען כך כו' וגם דיבור פיו הוא מכחות נפש הבהמית דנוגה וע"י קריאתו בתורה הוא ממשיך הארת מדותיו ית' שהם ו"ק דיצי' בדבר ההלכה הוא וכמארז"ל הקב"ה קורא ושונה כנגדו (ע' תד"א ח"א פי"ח), והעלאה והמשכה זו הוא ע"י קדימת האוי"ר בתפלה כי הם גדפין כידוע ואע"פ שהאוי"ר עדיין לא נשתנו מהטבעת הנפש מ"מ הוא העלאת מ"ן כדכתי' אם ישים אליו לבו (איוב ל"ד י"ד) וישים הוא בחי' עשי' שאעפ"כ רוחו ונשמתו אליו יאסוף ע"ז בקריאתו בתורה ומ"מ עדיין רחוק התורה שלו מהתכלל במהות אלהות ממש אע"פ שהוא העלאת מ"ן מטעם הנ"ל והרי זה כמו הבאת העבד התבואה שהיא גשמית עדיין. אמנם האמה הוא בחי' מי שיש לו מוחי' דגדלות בחי' בינה ליבא ובה הלב מבין כשהוא נתפס בעמקי הלב ואז נהפכו מדותיו מטבעם שיהי' התשוקה לאלקות בשינוי ממהות תשוקתו לחמדי עוה"ז ובהתהפכות המדות למשל אם הי' בעל התנשאות יהי' עבודתו לאלקות בשפלות לא מחזיק טיבותא לנפשי' וה"ז כמו עבודת האמה להפוך התבואה להיות מטעמים ערבים ומתוקים וז"ש רבקה ואעשה כו' מטעמים וגו' (בראשית כ"ז ט'), ועד"ז גם בכל נפש בפרט יש ב' מיני עבדים הנ"ל שהם בחי' נפש ורוח ובחי' אמה הוא בחי' נשמה ומוחי' והוא בחי' גדלות המוחי' שבתפלה להפך מהות המדות ואח"כ עסק התורה בכל יום הוא מרשימו בחי' קטנות בחי' עבד כו': אך כ"ו גם באמה הוא רק הפיכת המדות בחי' תשוקת המדות שבנפש הבהמית ע"י בינה ליבא אבל גסות נוגה דבינה עצמה שהיא דקה ביותר לא נהפכה ע"ז והיינו בחי' יש ודבר ראית איש חכם בעיניו כו' (משלי כ"ו י"ב) ולזה יש ב' תחבולות יעוד ופדיה, היעוד הוא שתעשה כלה וה"ז בחי' עלי'

מבריאה הנק' אמה לאצי' הנק' כלה והוא כשיהי' נמשך עליה בחי' שלהבת י"ה מלמעלה בהתגברות הרצון ותענוג שלמעלה מבינה שבנפש ואז יתבטל בחי' מקצת היש שהי' בהשגה ואז תקרא כלה ע"ש כלות הנפש ולא תקרא עוד אמה לעסוק באש של הדיוט כו'. ואם רעה בעיני אדוניה מחמת ריבוי גסות הנוגה שלה שזהו פי' רעה ולכן לא יעדה שלא יוכל להתגלות בה בחי' כלות הנפש ובחי' כתר שלה הנק' כלה אזי והפדה שתתן תחתיה דבר אחר אפי' דיבור שבה שהוא נמוך מאד ואז נחשב כאילו היא עצמה עלתה מגשמיותה והוא ענין מה שהסוס רץ ומיצל יהי' קדש לה' (עי' פסחים נ' א') והוא תא הרצים והיינו אותיות הנפש אלקית והתגלותה כל היום במודו"מ בתורה שתעסוק בקרירות והוא בחי' הקטנות שבה כאשר יהיו האותיות שבה שמורים מרע ועושים טוב אזי ביכולתה להוסיף תוס' קדושה למחר בתפלה בבחי' ראה שבה עד שלא יחשיך לה נוגה שלה הרגשת היש וכו' והיינו פדיית האמה מנוגה שלה ע"י הפדיון שנתנה האותיות שבה להוי'. וזהו מה שהסוס בחי' אותיות רץ ומיצל יהי' מזה למחר קדש לה' גילוי אלהות בתפלה וזהו ענין שהקטנות מועילים לגדלות ומ"ש והפדה שהאדון נותן ג"כ בפדיונה כי הכח הזה בנפש כל היום לשמור האותיות הוא ע"י בחי' המקיף שבנפש גם בעת הקטנות שהוא בחי' שומר וזהו והפדה שהאדון בחי' מקיף גורם הפדיון: והנה כמו שהוא בכלל שיש נשמות שהן בחי' עבד עברי ויש בחי' אמה כנ"ל כן בפרט בכל נפש יש כל בחי' הנ"ל והן ד' חלקי התפלה עד ב"ש יהי' בחי' עבד כנעני והוא בחי' לאכפיי' לסט"א ואפי' צדיק גמור שלבו חלל בקרבו ומאס ברע עכ"ז באותו רע שאלמלא התורה לא היו רעות כלל כבשר בחלב ושעטנז כו' אל יאמר אי אפשי אלא אפשי וא"כ ניחא לי' הרע זה אלא מה אעשה שאביו שבשמים גזר עליו וכמ"ש הרמב"ם פ"ו מן השמנה פרקים שהקדים לאבות והטעם הוא כי שרש החוקות שהם מצות הנ"ל מאד נעלה מן המצות הראוים ע"פ השכל שהן שרשים להם והוא בחי' חק וגבול נעלם לההמשכה שע"י המצות כו' ולכן צריך לעשותם ג"כ כמקבל גזירה בלי טעם כי בזאת שאומר אפשי הרי הוא רחוק מאד מאלהות ואעפ"כ מקבל גזירתו ובזאת מעורר מדת התפארות שהיא דוקא על הרחוקים ממנו וכנודע מענין יתרו שאמר עתה ידעתי כי גדול הוי' אזי אסתלק יקרא דקוב"ה כו' אבל במצות שהן רעות גם מצד השכל צריך למאוס בהם לזכך נפשו וכמ"ש הרמב"ם שם באורך מדכתיב נפש רשע אותה רע וגו' (משלי כ"א י'). ומב"ש עד יוצר הוא בחי' עבד עברי

ברעותא דלבא קצת אלא שהוא נפרד מן השכל והרי ההשגה באלקות שמחמתה מתפעל הוא בבחי' ריחוק אצלו עדיין אלא כמו הלומד שלא בעיון לעמוד על הדבר אלא לומד ליגמר שידוע הדברים לבד במוחו ועדיין אינו מדקדק בהדבר איך ומה הוא שהדקדוק הוא הנק' עיון ובינה שפירושו שמתבונן שהוא מה שעומד על הדבר הרבה ומעיין הרבה במהות הדבר מהו, כמ"כ יובן ענין סידור שבחיו של הקב"ה בפסוקי דזמרה נק' סידור לפי שהוא רק כמו ליגמר ונק' ריהטא שמסדר הדברים אך מ"מ יש מזה התפעלות כמו השומע דבר חדש שמתפעל לבו ממנו מצד החידוש גם טרם שדקדק בו. אבל כשמתפשטת ההתבוננות של השבחים בקירוב גדול לעמוד עליהן הוא ברכת יוצר שמשם מתחיל כניסת ז' היכלות דמדות להפכם לה' מפני שאין הפיכת המהות אלא בבינה ליבא בחי' עיון והתבונ' בגדולת ה' וזהו בחי' אמה העבריה שהיא בבריאה ששם מקננא בינה, ובק"ש נק' היכל האהבה שאז בחי' האהבה בתשוקה רבה בפנימי' עד שנעשי' היכל לה' להיות שורה אלהות בנפשו בהתבוננו באומרו שמע ישראל, ואח"כ היכל ק"ק בחי' חכמה שבנפש שבה ועל ידה עיקר התהפכות המדות כי בחכמה אתברירו כו', ואזי יוכל להיות היעוד בשמו"ע שהוא בחי' השתחוואה וביטול שלמעלה מבחי' רשפי אש של הדיוט ואזי מקבלת שלהבת י"ה והוא היחוד האמיתי. ואח"כ נפילת אפים הוא שעת היחוד שהוא למעלה מן היעוד שבשמו"ע ר"ל שהוא למעלה ממדריגת מס"נ שהוא כשעדיין עסוק במסירה אבל לאחר מסירה והפשטת עצמותו שנעשי' רק נקודה חדא בחי' הרצון שבה לבד ועמך לא חפצתי והנה אח"כ חזרת ונבנית בי"ס הוא כמשל המתבטל מעצמותו כשרואה דבר נפלא ונעשה רק נקודה א' ואח"כ כשהוא רגיל בו יש לו התפשטות חו"ב אורך ורוחב כמקדם רק שהוא באופן יותר נפלא שאין ערוך לאורך ורוחב הראשון לו, וזהו ענין נפ"א, זהו מצות היעוד. ומצות פדיה הוא כנ"ל אם רעה בעיני אדוניה שלא יוכל ליעד בשמו"ע בבחי' השתחוואה ושלהבת י"ה הנ"ל מחמת הרע המעורב קצת בהרגשת היש וכו' אזי והפדה בנתינת אותיות דמו"ד כל היום לה' דהיינו להיות שמורים מרע ומתקשרים בטוב חכמת ה' שבתורה ואזי יוסיף אומץ להאיר נפשו למחר בתפלה כמשנ"ת למעלה, וכמ"כ נצטוינו בפועל מצות יעוד ופדיה לאמה העבריה שבה אנו מעוררים כן למעלה להיות יעוד או פדיה לנפשו ע"ד הנ"ל וכן בכללות העולמות שמש"ט נק' עבד עברי ויש בחי' אמה

בבריאה להיות התעלות מדת מלכותו מבריאה אל האצילות להקרות כלה וכנ"ל:

תורת חיים שמות עא עמוד ב (בדפוס החדש שמות חלק ב עמוד רצג). וכי ימכור איש את בתום לאמה לא תצא כצאת העבדים, הנה יש ג' מדרגות בנפש האלקי', עבד כנעני, ועבד עברי ואמה העבריה. עבד כנעני הוא כמו עבד הגשמי אשר יעבוד לאדונו כל המלאכות שלא ברצון וחשק אדרבה יהי' המלאכה והעבודה עליו יסורים גדולים מאד נגד רצונו, אבל יעשה ויעבוד בע"כ רק מצד אימת האדון שלא יכהו בשבט כו' אבל עיקר רצונו ונח"ר שלו הוא בהפקירא שיהי' בטל מכל עול וילך אחר שרירות לבו כו'. כמו"כ חלק אלוה השורה בנפש [החינוי'] כשאין ההשראה בהתגלות כל פרטיות הכחות שבניצוץ אלקו בפרטיות כחות נפש הבהמיות, רק בחי' חכמה שבנפש האלקי' או בחי' יחידה שבה ישרה על נפשו הבהמי' בבחי' מקיף לבד שיפול פתאום בלבויה הרהור תשובה והתעוררות הלב לעבודה מבלי שהכין איזה עבודה לזה, הוא הארת המקיף שהוא כמו אימת הכאת השבט של האדון כמ"ש וכי יכה איש את עבדו בשבט כו' הוא ענין הכפי' לכוף את הנפש בע"כ בשעת התפלה כו'. אבל שרשה העצמית כל היום בהפקירא ופריקת עול מ"ש ניחא לי' שהוא בחי' התענוג שלה ועיקר מהות' כו' אלא ששבט והארת המקיף יכריחנה לסור מרע ולעשות טוב כו'. וזהו ענין רשעים מלאים חרטות מהארת השבט כו', דאכל בי עשרה שכינתא שריאי' כידוע. ועבד עברי הוא העבודה שיעבוד ברצון וחשק וזהו עיקר התענוג שלו וההפקירא והפריקת עול להמשך אחר עצמו כו' לא ניחא לי' אדרבה הם לו יסורים וצער, אע"פ שכשבאי' לו עניני עוה"ז הוא מתענג מהם אבל אין רצונו להמשך אחריהם לכתחלה, אך כשבאים אליו פתאום ונתפעל מהם מיד הוא במרירות על ההתפעלות כו'. נמצא שאין עניני עוה"ז עיקר רצונו להמשיך כל עצמותו אליהם, והיינו מפני ששורה בנפשו הבהמית הארת ניצוץ אלקות בבחי' או"פ שכל בשכל ומדות במדות דהיינו שכל כחות נפשו הבהמית הם לה' בשעת התפלה ע"י הארת כחות נפשו האלקי' בהם בהתגלות גמור, דהיינו שיש לו בחי' ראי' בהעמקת שכלו הנולד מאין ליש כו', ויש לו תשוקה במדות שבלב ברשפי אש" אוי"ר כו'. אבל לאחר התפלה שנסתלקו הארות ניצוץ אלקו', מיד כחות נפשו הבהמי' נמשכין אחר עניני עוה"ז, אבל מ"מ נתגברו הארות אלקו' בשעת התפלה עד שיהי' לו עיקר הרצון (דהיינו בחי' יחידה) שלואי שיעבוד ה' במוחו ולבו [תמיד], וזהו התענוג שלו

זַרְיָק לִיָּה גִיטָא וּפְסִיל לִיָּה; שְׂבִיִק לִיָּה וְעָרִיק וְאָזִיל לְעֵלְמָא. "וּמָה אֵילֹו עֶבֶד פְּהֵן שְׂפָרַח וְאִשְׁתּ פְּהֵן שְׂמָרְדָּה עַל בְּעֵלָה – הֵלֵא אֹכְלִים בְּתֵרוּמָה; וְנָה – אֵינֹו אֹכְלִי" – שְׂפִיר קְאָמֵר לְהוּ! אָמֵר רַבָּא: הֵיִינוּ דְקָא מְהַדְרִי לִיָּה בְּמִתְנִיתִין: מִפְּנֵי שֶׁהוּא קֹנְיָנוּ. דְּאֵי בְּעֵי, שְׂקִיל אַרְבַּעַה זֹוֵי מִיִּשְׂרָאֵל וּפְסִיל לִיָּה פִל הֵיכָא דְאִיתִיהּ. וְלִרְבֵי מְאִיר – תִּינַח עֶבֶד פְּהֵן, עֶבֶד יִשְׂרָאֵל מֵאֵי אֵיפָא לְמִימֵר? אָמֵר רַבִּי שְׂמוּאֵל בַּר רַב יִצְחָק: מִפְּנֵי שֶׁמִּפְסִידוּ מִשְׁפָּחָה כְּנֻעֲנִית. אַדְרָבָּה, הָרִי הוּא מִתִּירוּ בְּבֵת חוֹרִין! עֶבֶדָּא בְּהַפְקִירָא נִיחָא לִיָּה – זִילָא לִיָּה, שְׂכִיחָא לִיָּה, פְּרִיצָה לִיָּה.

39) לקוטי שיחות חלק ט עמוד 73. וועט מען עס פֿאַרשטיין בהקדם די מעלת העבודה פון אידן בזמן הגלות לגבי דער עבודה שבזמן הבית, און אין זמן הגלות גופא די מעלה פון עבודה אין דעם זמן פון עקבתא דמשיחא, בעת דער חשך הגלות איז גאַר שטאַרק: בשעת אַ איד איז מקיים מצות ווען ביי אים איז מאיר אלקות בגילוי, האָבנדיק דאָן אַ געשמאַק אין זיין עבודה, איז דאָ במילא אריינגעמישט אויך זיין מציאות, און עס דריקט זיך ניט אויס אַזוי שטאַרק זיין ביטול צום אויבערשטן; משא"כ בייים מקיים זיין מצות אין זמן החשך, איז דאָ ניט אריינגעמישט מציאות האדם און עס קומט צום אויסדרוק דער ביטול פון דעם אידן. און הגם אַז בזמן הגלות אין אנו יכולים (לעלות וליראות ו)להשתחוות לפניך: דוקא בזמן הבית, ווען אלקות איז געווען בגילוי - ליראות, ס'איז געווען ראית אלקות וכי דרך שבא לראות כך בא ליראות האָט די ראי' געבראַכט צו השי' תחוואה בבחי' פנימיות", צו בטל רצונך מפני רצונו, אַז ער איז נתבטל געוואָרן לגמרי און האָט אָנגעוואָרן זיין אייגענעם רצון; משא"כ בזמן הגלות, וויבאלד עס איז ניטא דער ליראות" איז במילא אויך ניטא דער להשתחוות", און די השתחוואה וואָס איז יע פֿאַראַן היינט איז בלויז בבחי' חיצונית", אַז ער האָט אַ רצון אחר ומחשבה אחרת בפ"ע", מער ניט ער איז מכניע את הגוף שלא ימרוד. איז דאָס אָבער נאָר בנוגע דעם כמות הביטול. אַז דער ביטול שבזמן הבית נעמט דורך דעם מענטשן אינגאנצן, ביז אַז אין לו רצון וחפץ אחר כלל", און בזמן הגלות ווערט ער ניט דורכגענומען פון דעם ביטול, ער בלייבט אַ דבר בפני עצמו", און ער איז זיך נאָר מכניע פֿאַר דעם אויבערשטן.

40) המשך ס"ו ד"ה ומקנה רב עמוד שי. אבל הנה יש עוד מדרי' שנק' בחי' עבד, והוא ג"כ בנש"י מצד הגופים, כמ"ש כי לי בני" עבדים כו', והוא כמו מעשה

התמידי ועניני עוה"ז יהיו מאוס' בעיניו להמשך אחריהם. אף שלא נהפכו מרע לטוב כלל עדיין, והוא בכל טבעיות שלו כמו שהוטבעה נפשו הבהמית אם שפלות או התנשאות או חמימות או קרירות כו' ולא נשתנה שום טבעיות שלו עדיין מחמת הארת נפש אלקי בתפלה, אלא שהם כפופים לפעול פעולה אלקית מה שאין זה מהותם, ולא בע"כ הם פועלים אלא ברצון וחשק דהיינו מדות הגשמי' שבבשר הלב מתפעלים לאלקים חיים ברשפי אש התשוקה כמו שהם חושקים לעניני עוה"ז, אבל לא נהפך חשוקת העוה"ז שלא יהי' בלב שום תשוקה כלל לעניני עוה"ז רק לה' לבדו כו'. נמצא שהם כפועלי' ועושים עבודה ברצון וחשק אבל אין זה עצמיות שלהם כו'. וה"ו כמשל העבד המביא כל הצטרכות בניין הבית אכילה ושת' מן השוק דהיינו בשר ותבואה שהיו בשוק ובמקום רחוק מן בני היכל המלך ואין דרכם להתבנות בשוק ולקנות בשר כו', אלא זהו עבודת עבד שבבית לילך בשוק ולהביא מן השוק לבית כל הדברים המצטרכי' לחיות בני היכל המלך. אבל הדברים שהוא מביא עדיין הם מגושמים מאד ואינם ראויים לאכילה כלל וכלל כמו דגן התבואה וגשם הבשר החי שאינם ראויים להיות חיות מאכל לבני היכל עד שיבשלום באש ויהפכו ממהות גשמיותם למהות רוחני דק שיהי' בו טעם מאכל והוא ע"י אפי' ובישול כו' וד"ל.

אור התורה שמות חלק ד עמוד א'קכז. וכי ימכור איש את בתו לאמה וגו'. הנה הדרוש הזה מרבינו הגדול נ"ע שדרשו בלאזני בימים הראשונים והוא דרוש נכבד מאד מדבר במדריגות הנפש זה למעלה מזה מלא מוסר השכל והוא מענין מדריג' צדיק ורשע ובינוני הנזכר בתניא. אך לא נת' בגוף הכתב הזה היטב שרשי הדברים ותמציתם לכוונם עם מ"ש בתניא מדריגות צדיק ורשע ובינוני כו', וע"כ אמרתי להעתיק הלשון אות באות כמש"ש רק להוסיף ע"ז לתוס' ביאור דרך הג"ה....עיינ שם בארוכה.

38) גיטין יג עמוד א. תנא: אָמֵר רַבִּי אֶלְעָזָר, אָמְרָנוּ לוֹ לְמְאִיר: נִהְלֵא זְכוּת הוּא לְעֶבֶד שְׂיִצְא מִתַּחַת יְדֵי רַבּוֹ לְחִירוֹת! אָמֵר לָנוּ: חוֹב הוּא לוֹ – שְׂאֵם הָיָה עֶבֶד פְּהֵן, פּוֹסְלוֹ מִן הַתְּרוּמָה. אָמְרָנוּ לוֹ: נִהְלֵא מָה אִם יִרְצָה שְׂלֵא לְזוּנֹו שְׂלֵא לְפָרְנָסוֹ, רִשְׁאִי! אָמֵר לָנוּ: וּמָה אֵילֹו עֶבֶד פְּהֵן שְׂפָרַח, וְאִשְׁתּ פְּהֵן שְׂמָרְדָּה עַל בְּעֵלָה – הֵלֵא אֹכְלִין בְּתֵרוּמָה; וְנָה – אֵינֹו אֹכְלִי. אָכַל אִשָּׁה – חוֹב הוּא לָהּ, שְׂכָן פְּסָלָה מִן הַתְּרוּמָה וּמִפְסִידָה מִן הַמְּזוֹנוֹת. מֵאֵי קְאָמְרוּ לִיָּה, וּמֵאֵי קָא מְהַדְרִי לְהוּ? הָכִי קְאָמֵר לְהוּ: הַשְׂבָּתוּנִי עַל הַמְּזוֹנוֹת, מָה תְּשִׁיבּוּנִי עַל הַתְּרוּמָה? וְכִי תִימָרוּ: אֵי בְּעֵי,

העבד לאדון, שאנו רואין שעיקר ענין העבודת אינו רק בבחי' עול, והיינו שאינו רוצה כלל בהעבודה, וכל עבודתו הוא בבחי' עול גדול שמוטל עליו מאימת האדון, לעבוד כל עבודה קשה וכבידה ביותר, אף שמאד נגד כחו ורצונו כו', ותכבד עליו העבודה עד שתקצר רוחו ונפשו עליו, וגם בלילה לא ינוח בשינה, ויכביד עליו עולו עול ברזל לעבודתו, כמו להקיצו משינתו המועטת לעבודה, ולא יתנהו השב רוחו כלל, ועכ"ז יקבל העבד עבודה זו מצד עול האדון, אע"פ שבע"כ הוא, ונעשה אצלו כמו טבע בנפשו ממש, לשאת העול והמשא והטורח הגדול בעבודה קשה, כמו שהורגל השור לעול והחמור למשא, וקבלת העול הזה נקנה אצל העבד כטבעיות ממש. וכ"ז הוא מפני שבזה שנותן א"ע לעבד (וואס ער גיט זיך אוועק פאר א עבד), ה"ה מתבטל בכל עצם מהותו, כאלו אינו במציאות בעולם לעצמו כלל, ואינו נברא בעולם רק למלאכה ושירות לאדונו, וה"ה נחשב כרכושו וקנין כספו ממש כו', ומשו"ז מקבל עליו כל עבודה קשה וכבידה ביותר, ואינו מהרהר כלל כו', כי כך צריך להיות (בל"א אט אזוי דארף זיין), כי זהו כל מהותו רק העבודה והשירות כו', ולכן ה"ז אצלו כטבעיות ממש לשאת העול והמשא כו'.

שם עמוד שכו. ועוד יש יתרון מעלה בעבודת העבד הפשוט, שבעבודה זו יש ביטול כל המהות של העבד הזה, שאין לו מקום ומציאות בפ"ע כלל וכלל, כי נקנה ונרצע לעבד לעולם, ולכך מבטל כל עצמותו ומהותו לעבודה זו, והעיקר הוא מפני שהעבודת שלו הוא מצד קבלת עול שלו, ומזה מתבטל כל עצמותו לגמרי (וזהו ג"כ מה שעושה היפך טבעו לגמרי, מפני שמתבטל בכל עצמותו כו'), נמצא שנקראת העבודה הזאת ע"ש האדון עצמו, מצד שאין העבד אלא כרכושו וקנינו, וכמו שיעבוד בשורו וחמורו שישביחו שדותיו ברוב תבואות, לא נק' ע"ש השור, כי קנין כספו הוא, וכן מה שיעשה העבד הכל לרבו הוא, היינו שנק' ע"ש האדון, וכמו העבודה שעובד בשורו וחמורו, הרי נק' ע"ש האדון, שהוא עובד ועושה את הדבר, אלא שעושה ע"י שורו כו', כמו"כ העבודה שע"י העבד הפשוט נק' ע"ש האדון, שהאדון עצמו הוא שעשה את הדבר, אלא שעושה ע"י עבדיו כו'. ומשו"ז יש בעבודה זו יתרון גדול על העובד באהבה והתקשרות, שנק' ע"ש העובד, ואע"פ שיצליח בעבודתו ויתגדל כבוד האדון, נק' ע"ש העובד, ולא ע"ש האדון, ובאמת כן הוא, שהעבד הוא העושה את ההגדלה כו', שהרי עבד זה אין ענינו העש' גופא, כ"א להשכיל איך לעשות, וכמשנת"ל (ד"ה אלה הדברים) דעבד הזה

אין אומרים לו פרטי הדבר, והוא בעצמו מתחכם איך לעשות כו', א"כ, הרי הוא בחכמתו והשכלתו הוא שפעל וגרם ההגדלה ברכושו של האדון כו', ובעצם מהותו ה"ה מציאות בפ"ע מן האדון, והוא פועל ועושה בכח חכמתו כו'. משא"כ בעבודת עבד הנקנה לו, אע"פ שעובד בעול, זהו ביטול כל עצמות ומהות העבד ממש, ונק' רק ע"ש האדון, שעושה רק מה שנצטווה, ואין לו מהות בפ"ע כלל כו'.

משפטים כא, כ-כא. וְכִי־יִכְּרֶה אִישׁ אֶת־עַבְדּוֹ אוֹ אֶת־אִמָּתוֹ בַּשָּׂבֵט וּמַת תַּחַת יָדוֹ נָקָם יִנָּקֶם: אֶךְ אִם־יָזֶם אוֹ יוֹמִים יַעֲמֵד לֹא יָגֵם כִּי כֶסֶף הָיָה:

אמור כב, יא. וְכֹהֵן כִּי־יִקְנֶה נַפְשׁוֹ קָנָן כֶּסֶף הָיָה יֹאכַל בּוֹ וְיִלְיֵד בְּיָתוֹ הֵם יֹאכְלוּ בְּלֶחֶמָהוּ:

רש"י ד"ה וְכֹהֵן כִּי־יִקְנֶה נַפְשׁוֹ קָנָן כֶּסֶף הָיָה יֹאכַל בּוֹ וְיִלְיֵד בְּיָתוֹ הֵם יֹאכְלוּ בְּלֶחֶמָהוּ:

קידושין כג עמוד א. וְקוֹנֶה עֲצָמוֹ בְּכֶסֶף כּוֹ בְּכֶסֶף עַל יְדֵי אַחֲרִים. אין, אָבֵל לֹא עַל יְדֵי עֲצָמוֹ. בְּמֵאֵי עֲסָקִינָן? אֵילִימָא שְׁלֵא מְדַעְתּוֹ, מְפָדֵי שְׁמַעְנָא לִיה לְרַבֵּי מְאִיר דְּאָמַר: חוֹב הוּא לְעַבְדֵי שְׁיַצֵּא מִיַּד רַבּוֹ לְחִירוֹת. וְתַנְיָא: וְכִי־וּלְאָדָם שְׁלֵא בְּפָנָיו, וְאִין חֲבִין לוֹ אֱלָא בְּפָנָיו. אֱלָא פְּשִׁיטָא מְדַעְתּוֹ, וְהָא קָמְשָׁמַע לָן: עַל יְדֵי אַחֲרִים – אין, עַל יְדֵי עֲצָמוֹ – לֹא. אֱלָמָא אִין קָנָן לְעַבְדֵי בְּלֹא רַבּוֹ. אֵי הָכִי, אֵימָא סִיפָא: בְּשִׁטְרַע עַל יְדֵי עֲצָמוֹ. עַל יְדֵי עֲצָמוֹ – אין, עַל יְדֵי אַחֲרִים – לֹא. וְאֵי מְדַעְתּוֹ, עַל יְדֵי אַחֲרִים אֲמַאי לֹא? וְכִי תִימָא: מֵאֵי עַל יְדֵי עֲצָמוֹ – אָף עַל יְדֵי עֲצָמוֹ, וְהָא קָא מְשָׁמַע לָן: דְּגִיטוֹ יְדוֹ בְּאִים פְּאָחַד, וְהָא לֹא תַנִּי הָכִי, דְּתַנְיָא: בְּשִׁטְרַע עַל יְדֵי עֲצָמוֹ וְלֹא עַל יְדֵי אַחֲרִים, דְּבְרֵי רַבֵּי מְאִיר! אָמַר אַבְיִי: לְעוֹלָם שְׁלֵא מְדַעְתּוֹ, וְשִׁאנֵי כֶסֶף, הוֹאִיל וְקָנִי לִיה בְּעַל פּוּרְחִיָּה – מְקַנֵּי לִיה בְּעַל פּוּרְחִיָּה.

(41) לקוטי שיחות חלק ו עמוד 115. מדות מצד עצמם (כולל אויך דעם שכל השייך למדות), האבן א באשטימטע הגדרה, פון וועלכער זיי קענען ניט ארויסגיין: דער וואָס זיין טבע איז אין קו החסדים (אהבה), איז מצד זיין טבע המדות מוז ער פארבלייבן אין דעם קו; עס איז נאָר, וואָס אין דעם קו גופא איז דא די צמיחה מקטנות לגדלות אַז די קלענערע אהבה וואַקסט און ווערט שפעטער אַ גרעסערע אהבה. און דאָס זעלבע איז אויך אינעם קו פון גבורה וכו'.

(42) המשך ס"ו שם עמוד שכה. ראה הערה 40.

יהיה מנוחה לחיי העולמים שאין עוד עלייה למעלה הימנה.

סה"מ תקס"ה עמוד רפה. ובשביעית יצא לחפשי חנם. פי' שעתה בכל משך הגלות שית אלפי שני דהוה עלמא הוא זמן העבודה הוא הבירורים דעבד עברי בחי' משה שהוא ש' מ"ה המברר כמ"ש שש שנים יעבוד שמזכך את התומ"צ ע"י התפלה שהוא המשכת המוחין בחי' דעת עליון וכאשר מעלה מ"ן ממשיך מ"ד כיוצא בו למעלה שלפי ערך העלאת מ"ן דתפלה כך ערך המשכת מ"ד אליו ואז נשפע בו מ"ד שלמעלה לעוררו בהעלאת מ"ן בעילוי יותר כו' כנ"ל, וכמו"כ מתעלה בעילוי אחר עילוי עד רום המעלות שכ"ז נק' בחי' עליות העולמות, אבל לע"ל באלף השביעי דוקא בגמר ותכלית כל הבירורים אז יהי' מנוחה לחיי העולמים שיגיע לבחי' עבה"נ עצמו שלמעלה מבחי' העלאת מ"ן דמעשה המצות וז"ש ובשביעית יצא לחפשי חנם כדרז"ל חנם בלא מצות כנ"ל והיינו שהמצות הן בחי' לבושים והכלים והברכות דתפלה היא בחי' המשכת האורות מן הכלים כנ"ל, אבל לע"ל יתאחדו האורות והכלים בתכלית היחוד ולז"א יצא לחפשי חנם כו' כנ"ל וד"ל. משא"כ בתחז"מ וימוהמ"ש יהי' עיקר העבודה כמ"ש ביחזקאל שער הפונה קדים ביום השבת יפתח כו' וביום החדש יפתח כו', וזהו ובשביעית יצא לחפשי חנם וד"ל.

(49) תניא פרק לו בהגהה. וְקָבַלְתָּ שֶׁכָּר עֵיקָרוּ בְּאֵלֶיךָ הַשְּׁבִיעִי, כְּמוֹ שֶׁפָּתוּב בְּלִקוּטֵי תוֹרָה מְהֵאָרָיִי זְקָרוֹנוֹ לְבִרְכָּה:

תניא שם. וְנוֹדַע, שְׁמִימוֹת הַמְּשִׁיטִים, וּבִפְרָט פְּשִׁיחֵי הַמְּתִימִים, הֵם תְּכֵלִית וְשְׁלִימוֹת בְּרִיאַת עוֹלָם הַגָּה, שֶׁלְּכָד וּבְרָא מִתְחִילָתוֹ

(50) תשובות וביאורים סי"א הערה 9. נדה סא, ב כפי' התוס' שם. אגה"ק סוף סי' כו (וצע"ק מתניא הגהה בפל"ו. וי"ל אשר שם ובלקו"ת ר"ה והי' גו' יתקע בשופר ס"ה הוא לשיטת הרשב"א וחי' הר"ן הובאה גם בס' סדרי טהרה נדה שם שאין מצות בטלות לתחז"מ. וראה ג"כ ש' התשובה - לאדמו"ר האמצעי - ח"ב פרק לב. ובחילוק זה, שדוקא בתחז"מ מצות בטלות ולא בימוה"מ, מתורצים כמה מהמקומות שצ"ן עליהם בהגהות מהר"ן חיות בנדה שם.

לקוטי שיחות חלק ה עמוד 244. ראה בסוף.

(43) המשך ס"ו עמוד שכא. אבל עבודת העבד הפשוט שעובד בעול לבד, שלא מצד האהבה וחשק, אדרבה, תכבד עליו העבודה, ולא יחפוץ בה כלל, וגם לעשות נח"ר להאדון ולהגדיל כבודו, אין לו בלבד התקשרות אהבה כ"כ, רק מצד היראה ופחד שאימת האדון עליו עושה בע"כ כנ"ל (ד"ה ומקנה רב), זהו שנק' עבודה ממש, ועבודתו היא בתמידות [ו]ת, בלי שום שינוי וחילוף, ולא יגרע עבודתו, ואף בעבודות פשוטות, כחטיבת עצים ושאיבת מים וכה"ג, שוה אצלו כמו עבודות דקות, כהושטת כלי יקר לשתי' וליפות השולחן ולבוש וכה"ג, כי הכל עובד מצד העול המוטל עליו לבד כו'. ואינו דומה כמו העבד הנאמן שעושה מצד האהבה וההתקשרות החזקה אל אדונו, שיוכל להיות בזה שינוים, כי מאחר שיש בזה תערובות אהבה, בהכרח שיהי' בזה איזה שינוי לעת מן העתים כו'.

(45) לקוטי תורה נשא כה עמוד ב. והנה כ"ז הוא ביד איתמר בן אהרן הכהן וגו'. ופי' איתמר הוא בחי' צירופי אותיות התורה. שאיתמר הוא מלשון איתמר שבגמרא שהוא לשון דבר הנלמד מאליו כו' (בל"א עש איז גילערינט גיווארין. שהוא לשון איתמר שנלמד ממילא) והוא כמ"ש ואשים דברי בפוך וגו' ודברי אשר שמתו בפוך וגו'. שהוא דבר ה' המלוכש בהלכה שמדבר בפיו כו' (וכנז' במ"א ע"ש). וזהו בחי' איתמ"ר שהכל ביד איתמ"ר כנ"ל.

(46) המשל ס"ו שם עמוד שיט. וכמו ע"י משה עבד הוי', שנמצא תוס' ברכה בכל האו"כ העליונים דע"ס דאצילות, שהן בחי' הוי' בכלל, ע"י תו"מ שנמשך ע"י משה למטה, וז"ש לא כן עבדי משה בכל ביתי כו'. ואתפשטותא דמשה בכל דרא" בפרטי נשמות שנק' עובדי הוי' בתו"מ לשמה, ובכללות נש"י, שיקבלו התו"מ באהבה ורצון, כמו הללו את ה' כל עבדי ה' כו', שע"י עבודתם בשמחה ובטוב לבב לעשות נח"ר ליוצרים, מוסיפים תוס' ברכה למעלה בשם הוי', ביחוד עליון שנעשה על ידם ע"י תו"מ כו'. וזהו כי לי בני"י עבדים עבדי הם, פי' עבדי הוי', בבחי' עבד נאמן בית, בתו"מ שנק' הון ביתו כו'.

(47) תורה אור עו עמוד א. וכ"ז הוא בשית אלפי שני דהוי עלמא. וזהו שש שנים יעבד וע"ז אמרו צדיקים אין להם מנוחה ילכו מחיל אל חיל וכו'. אבל ובשביעית באלף השביעי יצא לחפשי חנם. חנם בלא מצות שאז

52) תניא פרק מא. שְׁכַל אֲדָם צָרִיף לֵהֵיוֹת בְּשִׁתֵּי בְּחִינּוֹת
וּמְדַרְגּוֹת, וְהֵן: בְּחִינַת "עֶבֶד" וּבְחִינַת "בֵּן".

54) שמות רבה פרק ל, ט. דָּבָר אַחַר, וְאַלֶּה הַמְשַׁפְּטִים,
הֵדָא הוּא דְקָתִיב (תהלים קמז, יט): מִגִּיד דְּבָרָיו לִינְעֻבָב, אֱלוֹ
הַדְּבָרוֹת. (תהלים קמז, יט): חִקְיוֹ וּמְשַׁפְּטֵיו לְיִשְׂרָאֵל, אֱלוֹ
הַמְשַׁפְּטִים. לְפִי שְׂאֵין מְדוּתָיו שְׁלֵ הַקְּדוּשׁ בְּרוּךְ הוּא
כְּמִדַּת בְּשָׂר וְדָם, מִדַּת בְּשָׂר וְדָם מוֹרָה לְאַחֲרִים לְעִשׂוֹת
וְהוּא אֵינּוּ עוֹשֶׂה כְּלוּם, וְהַקְּדוּשׁ בְּרוּךְ הוּא אֵינּוּ כֵן אֶלָּא
מֵה שְׁהוּא עוֹשֶׂה הוּא אוֹמֵר לְיִשְׂרָאֵל לְעִשׂוֹת וְלִשְׁמֹר.

שולחן ערוך הרב או"ח סימן ר"ג ס"ח. יֵשׁ לְטַעוֹם
הַתְּבַשִּׁילִים בְּעָרֵב שְׁבֵת. וְטוֹב לְטַעוֹם מִכָּל תְּבַשִּׁיל
וְתְבַשִּׁיל:

צפנת

שאלות ותשובות

פענח

ב

חלק שני

סימן א'

שאלה

[א] ברכת שהחיינו קנה בית אם סחייב לברך, בברכה דף ג"ט הדיוק בנה בית חדש וקנה כלים חדשים ורבעו יונה גרם קנה בית ולענין תולד סמכרי מלחמה שלהרשב"א בחירושו שהחיינו תלוי בזה חנן בסוטה דף ס"ג א' הבונה וא' הלוקח ואף על בית הבקר ופה כהני לענין שהחיינו ;

[ב] גמטות' של ספרים נרפטים הקדושים וכלואים והרבה פעמים נרפטים גם ע"י א"י אם דינם כלא נכתבו בקדושה ויהא סוחר לשורפן כמו ברכות דשבת דף קס"ו דנשרפין במקומן וכיפ גם הרמב"ם בס"פ מה' יסוה"ח דאסור לשורפן רק בנכתבו בקדושה.

[ג] בהך (דסנהרין דף צ"א ע"א) דנביהא בן צאיסא למה לא השיב לאנשי מצרים בחבקם את כספיהם כי כבר עלה ששק סלך מצרים ונטל (ע' פסחים דף פ"ו ע"ב), אולי חפץ הי' להביא ראיה מן התורה ולא מדברי קבלה].

תשובה

יום ג' י"ד סיון תרפ"ז דווינסק לס' ה' ילחק כ"י ע"ד ברכת פס"ח על בית ובגדים הגדל כך דפנס נבי גנדים יס ב' גנדים ע' דנעצים צס"ל עני"ש ס"ג דוס סוס מליחות עה ריל סכאס גדר מצריח ארי ולכך אסור מן מפי"ס פ"ס וסמכין לאח עליו וצאמה סנס לכאורה מוצאר לסתך מדברי רבנו בסך דספסחים דף ל' ע"א דאמר עס גדר סחיס עלתך כ' לוקח חלוק כ' חזינן דוס נקרא סנאס עלמיה אף ע' דמקס' צ"ח וצירש' צ"ח פ"ס דסנותן מנחם צסלואס ע"סקאל לחבירו לא יקח צו כסות ועליוס וע' צ"ע דף ק"ד דלף למשתי סיכרל סרי עמלוקת עס ול"ל ניכ דוס לא על"ס רק ענכיה אחי כני"ש סרמב"ס אף כך דפס דמוצאר בערכין דף כ"ד ע"א דפ"י גדר יפס ספסל כפסכס ונפסס ציוקר ע"ס וע' צפנת דף ק"ג ע"ב נבי מלחי מכצדותי ומצואר צסאדרל"ג פ' ברלשית דרק מלחי דסנחל וכן נבי ענחס דקנחכ דסס סס סוס עמוניס סחיל וסבגדי"ס סלסס סס ניכ בגדר חואר סלסס וסארכתי סרנס נבי צ"כ דלכצור וצגור צ"כ ניחשו ליסנח דיועל דף ס"ח ע"ב וקדושין דף כ"ד ע"א לא ניחנפ חורס כ' וע' צנניגס דף י"ז ע"א נבי אין כס"ג כ' וצירש' עס וע' נגדריס דף ל"ג ע"א נבי סנחל מלכל ענפס לידלות ע"ס צוס וצירש' עס עכ"ס כך דיע צ' מיני בגדיס א' בגדר [סמחם צעלילס] אס לסנת ויע וע' צירש' קדסין פ"א דלריך צגריס חדשיס גס לרגל ויס עס צעיל אס ענח סדיף א' רגל וע' צחוק' צ"ק דף י"א ע"ב פני בגדיס יע צסס גדר סס"ח ולכך צפסחיס דף ל' ע"א דוס ל"יע על סקס אחריון סחיס עטל"כ צסאר דצריס וגני מנפל יע צוס סחריס דסנס צירש' ענח פיו נבי קנול סמסוער מצואר עס דנבי ענפיליס א"ל עי"ה לו לסנת אסריס לא כמו

צסאר בגדיס ענח דף ק"ג דף ע"ש וע' צכמרוח דף פ"ס פ"ב מצואר דסיך גדר סמחס צנעלילס חדשיס ע"ס צוס אף זס חילל בסך עסלוקת דסנת דף ק"א ע"א אס מנפל מנחם לנכר וליכ סוס רק גדר כקות או מנחם הענח ע"ס צוס וע' צמי"ס סרנעציס ז"ל צס"ל מלחם פ"א נבי צע"ח מצנדי אצחו ואכמ"ל וסנס נבי ציה לא ע"ך זס רק כנאס חוליה וסארכתי צוס סרנס בסך דכצוצות דף ק"ג נבי מדור אלענס וצירש' ענעכות פ"ב דליון לנשיס גדר דיה בימוד רק עס צעלס וצערבין דף פ' ע"א נבי פירב ואכמ"ל וגני ע"דר כנאס וקלר וסנס צלחמס נבי פכתי סמלמחס יס ב' גנדים ע' קוטס דף פ"ד ודף מ"ג סני דליון זיון כלל עס לריך דוקל ציה לא ציה סנחנן וכ' וכן כוס לא ב' חילנות וכן אע"ס לא ענח"ג דליכל סמחס כעצול' מ"ק דף ס' פ"ב וכן כנח סרנעציס ז"ל אצל נבי סני דרק אין סולכין לעלמחם ענע עס מצבין כל סני וכן סך דקחתי דעסו"ג לא עס ר"ל ענענעלח לאמר דוסס צגור כמו אלמנס לכס"ג ולכך מללק עס צנח' מן מנחס לגמ' דצגמ' מענע מן סדסס עס קל"י אסני דליון זיון כ' אצל צנעכס ר"ל מנחח איפור וכן מוכס צספרי צוס וצוס מוזן צירש' קוטס עס דילוף מן מס דלמר עס דנפל ציה וסור וצנלוו אין סחר ס"ס לענכע אעשו ונעלס ולמס לן זס רק דעס קל"י אף אסני דקק אין סולכין וק"ל לסינע' דנס זס דועס לבית אף אכן קי"ל כתי"ק דר"י כמקס' נבי צונס ציה על עכונו דמוזר וסי"ס נבי מנח"ג אצל נבי סני דליון זיון עס רק ציה וכן אע"ס סדסס וכן כוס גדר ענחס וצלחנת אחי חוצר דסירש' לא ר"ל לר"י רק דק"ל דמס דרצנן פליגי רק אס צנס צעלילס מדסיס אצל אס צלוחת פליס גס רבנן דליון חוצריס וסי"ס נבי מנח"ג וע' קובס דף כ"ז ע"ב צחוק' נבי סוכס וצגלריס דף מ"ז צרין וצירש' וצ"ק דף ל"ו ע"ב ואכמ"ל אף עס נעעס דרצנו סרנעציס ז"ל נבי סני דליון זיון ענעקנן כנח ג"ב דסי"ס קנס וענין לו אף ע"כ לריכין אנו לכוף דלשי כאנמון לדצכי רצנו סגדול סרמב"ס ז"ל אשכ סלכס כמותו צכ"מ;

[ג] בציר עללחו על אודות ספסריס על דפוס סקרועיס וסכלואיס לעורסן מ"ו סך דענח ר"ל דליון מליין לוחן ענח אצל לסרסן צידיס אסור רק צגור גרס סוס מחלוקת עס ועלוד סלרכתי צוס דלף ונבי עס על בערו מצואר ענח דף ק"ב ע"ב דגריס סרי זס רק עס דקק עס אחר כחוכ ד"ש צעסיקס פני גנריס אחר סמליחות ואחר סמליחות ואחר ענ"י זס נפסל ונחנענל ססאר לכן [צכג] כתי"ק נס גרס אסור דנורס ענ"י זס נחקלקל פסאר אצל צסס על צפרו רק ענח סמליחות ואכמ"ל צוס ודף דלסיעה רצנו סרנעציס ז"ל דעפרס צס"ל יקס"ח צמס דעצואר כחבו מין יסדק לא ר"ל מין פע"ז ענחמ ע"ז רק חינו ע"למין כלל וסוס כמו כוכב צסל דצריס ע"ס צוס וצלחמ יס צוס לסלריך סרנס עסך דסולין דף י"ג וצנח דף קפ"ז ואכמ"ל אף כלן כיון דלמדו צסס וכן סספסלו צסס נעעס פלסס גדר סענע"סי קדוקס פ"י סלימוד וע' בסך דעצילס דף ל"ב נבי פלחין וצגנעציס פ"י מל' ס"ס פ"ד ומצואר צירש' דיוצ"ס דר"ש יס על"ס קדוקס צס"כ [וכן מצואר צירש']

ת ש ו ב ד

יום ב' י"ד אדר תרס"ט דחינתק לסרב סמךך ונקי מלפל ומצד שעתה במסורד נטע י"י רב גאירקופסק קבלתי מכתבו והנס לצד דין גדר ברכת זמן בני מלוא לא יסיק טוען והגליון כסך דערביין דף מ' וסוכס דף מ"ז במוס' דערביין שס בתי' ומחמת ותוסס' [סוף] ברכות וברכות דף ל"ז פ"ב ומחמת דף פ"ט פ"ב ותוס' דף ע"ב ע"ב אך בקי"ור כך ד"ס ז' גזרי זמן אם טוען סמלעךך או טוען סנקודס וכמו דנסס סרין דכריס דף ל' מ"ב טסחפס שס בני דוד לאחר ל' אם יכול חכס לסחירו קודס הלוג ע"ש ובאצט עבאר גיסיין דף כ"פ ע"ב בני שליח שלא ניתן לגיטייין ללאחר זמן סוס ניתן לגירוסיין וצ' כסך מחלוקת דרב וטמאל בכורות דף מ"ס בני פסיב עס סוס קודס ל' יוס וע' צ"ש סרבייד זיל כססנת פל צ"ש סוף פסחים בני מלס דקודס הפסח עדיין ליכא סעליאות כלל בני מלס דקודס הפסח עדיין ליכא סעליאות כלל בני [שנועה] ומ"ע סיל כה"ל שנועות פ"ד סיס דלס נשצע על דבר שכבר אכור בוס סיוס מ"מ סל כסצופס עממת לעמר אך סגדר כך דובר דליון הקפידא על סנקודס רק על זמן סמלעךך או הזמן סמאור סוס כמו ססוס פכשו ג"כ דל"א לזמן סמאור כלל סקודס וסוס שפח אחר אבל דבר דקפידא רק על סנקודס פלוגיה אז עדיין אינו וע' טענית דף י"ב פ"א אם נדרו קידס לגורמנו ואכע"ל בוס חס סכחוס כ"ך דעירוניין דף מ' ע"ב שס דכני סמורס קמיוס רק על ס"ז בנסן או סאר עופדים לא פל הזמן סל כך וכך רק סנקודס שס ברה"י שיך ברכת טוען למלוא אבל צריס ויהי"כ [מספסן] שס ווססיק דגס זס לדיין סוס קפידא על כקודס ולכ"ך לצרך זמן והנס בני פסיב כסך דרב וטמאל וכן בזמן כסוף פסחיס שס ג"כ אם סלירוף הזמן סל ל' יוס או סנקודס וכ"מ ד"ס בוס אריכות גדול אם פדס לאחר זמן אם זס רק סגדר חשלוס בעצור סעבר או כושך עשס וליך [זענו] ו"ע בון אם סוסיפו על ססלעים דל"ך ליתן כפי זמן ספסס כמבאר בכורות דף כ' ע"א וקרא ע"ש אך שס רק להספס סל כבאיס כמו יחקא' אבל להספס סל מלכות אין כלוס וכן כהצו ספוט' כמרות דף י' ע"א ואכע"ל עכ"פ לכ"ך ליתן להספס סיכי דבזמן פסיב דסינו אם סקצוע סוס קודס סספסס ורק לא פדס או ואח"כ סוסיף כי"ד טסלס ומאר סמרכתי בוס ובספולוגתא כסיג בני סך דחגיגה ססלומין דלסון או זס כוס וכן פליגי בירע' בני יוס פנח סל פלרט אם סקיצונו שיך לאכסי עשמר או לכל סכסניס כמו כרגל כסיב דחגיגה ועוד יס בוס כמה מקומות וע' ערכין דף י"ח ע"א בני ערך כסיג ע"ש צרשי' ותוס' וביכס' כמכות פ"ב בני כש' אשס וספס לזון כמס סי שניכ ולא זכס ס' רלסוסיס ולכ"ך ליתן לס שניכ [אחריס] אם עשלס כפי טוען סל סעכר או כמו עכשו ואכע"ל ובני מילס ג"כ אם גדר סל ס' עיסי סוס סלירוף או סנקודס ושס אח"כ נמכפל זס סגדר לגמרי רק מליאות חדש מילס שלא בזמנס אבל סדבר אין לו ססלומין להזון ויס בוס אריכות גדול מאד וקלט חוס נרסס כסיבירי ס"א ירלס שס וכן למ"ד כשנת דף קל"ס ע"ב ד"ס מילס דעיד סוס על ע"ש עס נקרא אם בזמנו או לא וניצ לע"ד

בית' מילס מ"ב דנס סמסקליו סל כסיכ יס כמס קדוסיס כסיב חרו לערסן צידים] וסרבייד זיל ססס כפל' פנח סוכס בסיס סר"ו חס' טנס דלף פליסוס עמחלליון כמס אסר לבזוסס אף סבללות טלסס ועפרס כן סך דסנת דף קכ"ס ע"א [סרין] סרזווס פ"ש בוס לכן ח"ו רק ל"ך לבנוס לא כמו כסיק רק קלא יצאו לירי בזיון ואכע"ל. [ג] סגדר סך דגניס צ"פ סנס יס לסל"ך בוס סרכס ובאצט כך דע"סס לא כפל רק סביוס טלסס זוס באצט קנו ע"פ דין דסוס גדר סענקס ומבאר כספרי פ' רלס דענקס חגיגת ר"ל ז' סענקוס כמו טסוס ליסרלל כעלריס סמי סענקוס ועס זס ז' סענקוס ע"ש נעכד סנס בני יולא בזיבל מבאר צריס דף ח' ע"ב לחד ע"ד ד"ס סחי יליאות ר"ס ויס"כ סל יוכל חד פקע טיענד סמללכס לא דין ועל יסיכ פקע סיפנד סגוף דע"ע גופו קרו וניצ אם עורר כעפרס [ע"ס] צין ר"ס ליסיכ כסיכ וכן אם יוכל לעדס אז ואכע"ל וק"ל דלו ג"כ ל"ך ליתן ז' כענקוס ללסר ר"ס מוטעס טיעכוד מללכס ולאחר יסיכ עסעט כיענד סגוף וסנס בני מלריס ג"כ כן דקודס עביצט סיכ סוס רק לא צ"ח לגמרי רק על זמן ובזמן סוס אז כסחחירו לגמרי וסנס באצט יס בוס מחלוקת נקודסין דף י"ז אם כוונס סענקס מכספס ע"ש בוס ומיוד סמרכתי בוס מס ד"ס עיני נקרא דכסר' טעוה מלמר סקצ"ס למכס אחר עמלוה וליהן על ככס ונס' בול נקט רק כסך חסב וסס לקפו עמלוה ולא על כנסס עסוס דלף דסרעצ"ס זיל כמב ע"ש סענקס גס מצבידיס מ"מ סלוה צריע לפיל מס זס צריס אם טיך גדר ברכס אך באצט דקצ"ס אחר עיקמו עמלוה וליהן על ככס ומבאר צ"כ דף י"א ע"ב דמלכו ען כנסס אין עמחצין פ"ש וע"ס דין גס סוטל סכיר סענס"כ ל"ך ליתן להס בדיס אך אם יולאן יחורו לכן אחר להס כקצ"ס טיעשו על כנסס אך יסר' לא עשו כן רק לקחו בדיס לעלעס ובאצט דסס לא רלו לל"ית לסירות לגמרי רק בגדר ע"פ צ"ן ר"ס לית"כ ובסך דויגללו מלריס מחלוקת שס ברכות ומסחים כמליה כ"י ר"ל דקאי זס על ציות סיס ג"כ זוס כל ע"ש ונטל עסס אבל בני צ"פ טענו על עס ססלו כמלריס וסעפס דעבאר בירע' פ"ד דריס בזמן ספסיכס אחר להס סילאו מחלריס סוס על סנלי קלס יחל לסס ע"ע טנס סס יעיסו חספי בזמן יוכל וסס ר"ל ססכות כס' וארל וילוס על פדעס כ"ו ועל כניי לחולא ומס זס רק דסוס סנלי ולכך כיון כעזמן ירע"י סחירו סע"ע טלסס כמבאר ערכין דף [ל"ג] ופסקו נמטלס סיליחס מן מלריס ולריכיס להחיר כסענקס חס חצנו בני מלריס ואכע"ל יוסף רלזין רב דסס סר"ל.

סימן ב'

ש א ל ד

[אם כמכין ברכת שחיינו על ברכת החמה סכ"ח שנה לכ"ח שנה, ולמה לא נאברה ברה"ו בשנים וסוסק"ה ואי"ל דיין סכריין למה חגרע ססאר ברכת סמציח שמוכן לזמן].

שם: אף משיאו עון אשמה כו'.
עי' גיטין דף ס"ב ע"א גבי תרומת ע"ה, חזי
דאם נגעת הדרא למבלא.

שם.
עמ"ש בספרי פ' נשא גבי נזירות, וגיטין דף
ס"ב ובתו"כ פ' אמור טו ע"ש.

שם: מנין לתחה"מ מן התורה וכו' לתת להם וכו'.
עי' ב"ב דף קי"ט וע"ז דף מ"ו (וב"ב א"י
מוחזקת) ובירוש' פ"ב דחלה טו.

רש"י, ד"ה נבלתי יקומון: אפי' נפלים יהיו.
לקמן דף ק"י י.

דף צ"א ע"א

גמ': עלה להר וראה וכו' למחר ירדו גשמים ונתמלא
כולו חלזונות.
עי' שבת דף כ"ו י ע"ש בזה.

ואכל חייב. דרס ואכל פטור כיון דאורחיה למדרס היה
ליה כמו שאכלה פירות וירקות דהוה ליה שן ברשות
הרבים ופטור. טרף לאו אורחיה הוא.
פו פ"ו י: והשיאו אותם עון אשמה, מלמד שאף
על הטבל חייבים מיתה, ובצ"פ ויקרא, עמי רטו: עי'
סנהדרין דף צ' ע"ב ע"ש, ונ"ל דר"ל כמו דאמרינן בהך
דגיטין דף ס"ב דאמרינן לעם הארץ [אם נגעת בה]
הדרא לטיבלא, וזה דאמר דוהשיאו אותם ר"ל דיאמרו
לו: עון אשמה, שיהא טבל.

פז ראה צ"פ במדבר, עמי קכח.
יז ע"ב: אתמר קטן מאימתי בא לעולם הבא כו',
רבינא אמר משעה שנזרע, דכתיב: זרע יעבדנו, וברש"י
שם: משעה שנקלט הזרע במעי אשה, אפי' הפילה אמו
ונמחה יש לו חלק לעתיד דכתיב זרע יעבדנו, והכי אמר
בכתובות בפ' בתרא (דף קיא.) נבלתי יקומון, לרבות
נפלים.

יח ע"א: 'ומדלת הארץ השאיר גבוראון רב
טבחים לכורמים וליוגבים' וכו', יוגבים, אלו צידי חלון
מסולמות של צור ועד חיפה, וברש"י ד"ה סולמא דצור:
מעלה הר וקצרה המסילה וגבוהה.

יט ה"א: שלש פרסטיניות שלח יהושע לארץ
ישראל עד שלא יכנסו לארץ, מי שהגא רוצה להפנות
יפנה, להשלים ישלים, לעשות מלחמה יעשה, גרגשי פינה
האמין לו להקב"ה והלך לו לאפריקי, 'עד בואי ולקחתי
אתכם אל ארץ כארצכם, זו אפריקי.
כ ע"א, ד"ה כיון.

שם: כשבאו בני אפריקיא לדון עם ישראל לפני
אלכסנדרוס מוקדן וכו', וכנען אבוהון דהנהו אינשי
הוה וכו'.

זה גרגשי, וכמבואר בירושלמי שביעית פ"ו י,
הובא בתוס' גיטין דף מ"ו כ וב"מ. ועי' תוספתא
שבת פ"ז א דרק אמורי, ובמכילתא כג ג"כ מבואר
כך ע"ש. ובתו"כ, ואכמ"ל.

שם: אם ינצחוני אמרו להם הדייט שכנו נצחתם וכו'.
הלא סמכו אותו דהוה בעל מום, גבו עקום כג.
עי' בכורות דף מ"ג ע"ב ע"ש.

שם: ואותה שנה שביעית היתה.
עי' תוספתא שביעית כו בזה, ועי' תוספתא
אהלות כה אם פירות עכו"ם מותר בשביעית,
ובירושלמי דמאי פ"ב כו, ואכמ"ל.

שם: תנו לנו כסף וזהב שנמלתם ממנו וכו'.
ולא תבעו השמלות... בזה, דהכסף וזהב לקחו

כא צ"ל: פ"ח, ברייתא יב: ר"ש בן גמליאל אומר
אין לך בכל עממין מתוך יותר מאמוריים, וכן מצינו
שהאמינו במקום ודלגו לאפריקי, ונתן להם המקום ארץ
שיפה כארצם והיתה א"י נקריית על שמן, וראה במנחת
בכורים שם שצ"ל: גרגשי, עפ"י הירושלמי הנ"ל אות יט.
כב בא, פי"ח: והיה כי יביאך ה' אל ארץ הכנעני,
זכה כנען שנקרא הארץ על שמו, וכי מה עשה כנען, אלא
כיון ששמע כנען שישראל נכנסין לארץ עמד ופנה מפניהם,
אמר לו הקב"ה אתה פנית מפני בני, אני אקרא הארץ על
שמי, ואתן לך ארץ יפה כארצך, ואי זו, זו אפריקא.
כג ראה רש"י כאן, ד"ה גביהא בן פסיסא: כך שמו,
והיתה לו עקמימות בגבו.

כד פ"ו, הי"ב: אין מוכרין ואין לוקחין מן הכותי ומן
הגכרי פירות שביעית (איסור הלקיחה איכא למימר שמא
הביא מן השמור על החשוד, ואפי' תימא מתוך שלו,
קסבר אין קנין לגכרי בארץ ישראל — חסדי דוד). וע"ש
פ"ד ה"י—יא.

כה פי"ח, ה"י: מעשה ברבי זר' ישמעאל ברבי יוסי
זר' אלעזר הקפר ששבתו בחנות של עובד כוכבים בלוד,
והיה ר' פנחס בן יאיר יושב לפניהן, אמרו לו אשקלון
מה אתם בה, אמר להן מוכרים חטים בבסילקאות שלהן
(בפלטין, מקום בשוק ששם מוכרין חטים, ובשביעית היו
מוכרין ואינו אסור משום סחורה — זר זהב ומנחת
בכורים).

כו הלכה א: ... הרי אלו בשביעית היתר, ויהיו
בשביעית שביעית, שביעית ישראל משמטן ועכו"ם פטור

קעט	פענח	סנהדרין צ"א ע"א	צפנת
-----	------	-----------------	------

רש"י, ד"ה מה כלי זכוכית: שכשהוא עושה אותו יש לו שטופרת ונופה לתוכה וכו'.

ע"י שבת דף ע"ה לו ע"ש.

שם, ד"ה יש להם תקנה: להתיבן ולחזור וכו'.

ע"י שבת דף ט"ז לו וע"ז דף ע"ה, וע"י מה דם"ל להר"מ ז"ל בהל' כלי המקדש לה ע"ש, וע"י זכחים דף פ"ח ע"א לט אם דהוה כפנים חדשות התכה. עיי"ש בזה.

שם, ד"ה חלזון: ולכתחילה אינו נראה בכל ההר אלא חלזון אחד וכו'.

ולתכלת אין כשר רק חלזון א' שעלה מן הים, ושאר שנולדו בהר פסולים כנ"ל פ.

לג שמות יב, לה: וישאלו ממצרים כלי כסף וכלי זהב ושמלת'. ולא גזכר שם שלקחו בשביל בנייהם.

לד הלכה ה: 'וידבר ה' אל משה ואל אתרן ויצום אל בני ישראל (שמות ה, יג), על מה ציום? על פרשת שילוח עבדים, ואתיא כהיא דא"ר אילא: לא נעשו ישראל אלא על פרשת שילוח עבדים.

לה ועיין בענין זה באריכות, בשו"ת צ"פ דחיינסק, ח"ב, סימן א, ובצ"פ שמות, עמ' ד—ה, ועמ' י—יא.

לו ע"ב: המנפח בכלי זכוכית (כשהותך נעשה על ידי נפוח — רש"י) חייב משום מכה בפטיש.

לז ע"א: כיון דכי נשתברו (כלי זכוכית) יש להם תקנה (להתירן ולחזור ולעשותן כלים — רש"י) שזיננו ככלי מתכות, וכ"ה בע"ז, עה ב.

לח פ"א, הי"ד: כלי הקדש שנקבו אין שנסדקו אין סותמין אותן, אלא מתיכין אותן ועושין אותן חדשים.

לט ת"ר כלי קדש שניקבו אין מתיכין אותן (כמו שעושין למדות מנוקבות שמתיכין אותו סביבות הנקב ונסתם הנקב — רש"י) ואין מתיכין לתוכן אבר (לסתום הנקב, וכולהו משום דמיחזי כעניות ולא אורח ארעא).

מ בצ"פ ה"ל ציצית, פ"ב ה"ה: עיין רש"י סנהדרין דף צא ע"א דחלזון אחד יוצא מן הים על ההר ומטיל ביצים וגולדים חלזונות הרבה, ונראה דלתכלת אינו כשר רק חלזון ראשון שנולד מן הים, והני דגולדו על הזר מקרי תולעת שני, וזהו מה דאמרינן בתוספתא דמנחות פ"ו דתולעת שני דוקא שבהרים. וזהו מה דאמרינן בת"כ פ"י מצורע יוחנן בן זבאי אמר 'ושני תולעת' — שני שבתולעת וכו'. וראה צ"פ ויקרא עמ' קנב.

בגדר הענקה, וע"י ספרי פ' ראה מ, והשמלות באמת י"ל דליכא בזה גדר הענקה כלל (רק) [כמו] כספים, ע"י קדושין דף י"ז מה וברמב"ם בהל' עבדים גט, רק בשמלות צריך ליתן לעבד כ"ז שעובד ואם יצא גומלין ממנו, ע"י כתובות דף נ"ד ע"א ל ע"ש... אך הקב"ה ציוה ליקח השמלות וליתן על בנייהם לא או אין לוקחים בחזרה, י"י ב"ק דף י"א ע"ב לב. אבל הם לקחו לעצמם לג, דבאמת הם... לא רצו כלל לצאת משם... וע"י לקמן קי"א בזה. משום זה לא תבעו. גם משום שמבואר בירוש' פ"ג זר"ה לו דהוה תנאי אם ישראל יקיימו הדין דע"ע יוצא כיוכל יתקיים הגאולה דהוה זה גדר תנאי ע"ש, וישראל לא קיימו התנאי, לכן תבעו הם הכסף והזהב ולא השמלות לה ואכמ"ל.

(ואינו נוהג בו שביעית — פנ"מ), וישראל ועכ"ר רבים על כותיים, וכו'.

כז פיסקא קכ: 'וזכרת כי עבד היית בארץ מצרים, הענקתי לך ושנית לך וכו', וכן הוא אומר: 'אם תשכבון בין שפתים כנפי יונה נחפה בכסף, זו ביזת מצרים, ואברותיה בירקרק חרוץ' זו ביזת הים. 'זגרי זהב נעשה לך, זו ביזת הים, 'עם נקודות הכסף, זו ביזת מצרים.

כח ע"א: מה צאן גורן וקב מיוחדים שישנן בכלל ברכה אף כל שישנן בכלל ברכה, יצאו כספים, דברי רבי שמעון. רבי אליעזר בן יעקב אומר יצאו פרדות, ור' שמעון פרדות משבחן בגופיהו. לרבי אליעזר בן יעקב כספים עב"ד בהו עיסקא. וע"י בשו"ת צ"פ דחיינסק, ח"ב, סימן א: 'הנה באמת יש בזה מחלוקת בקדושין דף יז אם נוטלים הענקה מבספים... מ"מ תליא במ"ש לעיל מה זה בגדים אם שייך גדר ברכה'.

כט פ"ג, הי"ד: 'הענק תעניק לו... דברים שיש בהם ברכה מתמת עצמן הוא שחייב להעניק לו מהם, אבל הכספים והבגדים אינו חייב ליתן לו מהם'.

ל רב כהנא מתני וכן בלקיט (שכיר שגר בבית בעה"ב ולקח לו בעה"ב בגדים, שם אותן בגדים בשכרו — רש"י), ומנח בה סימנא: יתמא לקיט וארמלתא שלח ופוק (הפשט בגדי' וצא).

לא שמות ג, כב: 'ושאלה אשה משכנתה ומגרת ביתה כלי כסף וכלי זהב ושמלת ושמתם על בניכם ועל בנתיכם'.

לב האחין שחלקו מה שעליהן שמין ומה שעל בניהן ובנותיהן אין שמין.

מיחם זה והדומה לו מדברי הנבואה אל העברים מסני שהנבואה מדברת כלשונם ומנהגם ואל תשומם מזה.

השין והאלף והטית. בשאט נפשי ותשמח ככל שאטיך² השאטים אותם³ כבר זכרנו המלות האל בתוספת ושרשנו שם. =

השין והאלף והלמד. שאל שאל האיש⁴ כי ישאלך בנך⁵ כבר זכרנו הענין הזה בלו בספרנו בתוספת. ובו בנין השם לא זכרנו שם בתוספת והוא כל משאלותיך⁶ וזכרנו בו עוד תחת השאלה אשר שאל לה⁷ ופרשו תחת המתנה אשר נתן לה⁸ הוא שאל לה⁹ נתון לו. והכבר השאלתיהו לה¹⁰ נתנו לו וישאלום וינצלו את מצרים¹⁰ נתנו להם. וזכור הנה ושאלה אשה משכנתה¹¹ ותבקש מתנה וכמהו וישאלו איש מאת רעהו ואשה מאת רעותה¹².

ואם יפעון טוען ויאמר כי הלשון הזה אינו נמצא במתנה כי אם בשאלה נאמר⁶⁹⁵ לו כי דברי חנה השאלתיהו לה¹³ לא יתכן לפרשו ענין שאלה כי אם מתנה כי הבורא יתעלה לא שאלו אבל היא התנדבה בנתינתו ועוד כי אמרו תחת השאלה אשר שאל לה¹³ לא יכשר לפרש בו ענין השאלה כי אין השאלה מחייבת תמורה אבל היא תמורת המתנה. וענין אחר וכי ישאל איש מעם רעהו¹⁴ השאלת חפץ והלשון הזה בא הרכה במשנה בענין זה. וענין אחר שאלו ועוצר רחם¹⁵ שאלו ואבדון¹⁶ כצאן לשאול שחו¹⁷ (ענינם הקבר).

השין והאלף והנון. שאנן מואב מנערי¹⁸ ושקט ושאנן¹⁹ ושאנן מסחר רעה²⁰ יחד אסירים שאננו²¹ פעלים חולפים. לעשותות שאנן²² תאר השאננים בציון²³ נשים שאננות²⁴ הנון כפולה. כלו שלאנן ושלו²⁵ הלמד בו נוספת (וענין הכל השקט ושלוה).

השין והאלף והסא. שאמה רוח²⁶ שאפו רוח כתנים²⁷ הוא ההרחה ומשיכת האויר אל האף. וכבר שמשו בלשון הזה במה שימשכו מן האויר אל הסה עוד באמרם פי סערתי ואשאמה²⁸ ואמרו על דרך הפלגה ושאף צמים חילם²⁹ כי שאפני אנוש³⁰ שאפו שוררי כל היום³¹ השאפים אכיון³² חרף שאפי סלה³³ שמות ושואף אתכם³⁴ הכל ענין בליעה. ושמשו בו עוד בוולת הענין הזה אמרו (כעבד ישאף צל³⁵ אל תשאף הלילה³⁶ שואף זורח³⁷ ענין הכל הצפוי והתוחלת אל הרבר. הלא תראה שרוא אומר) כעבד ישאף צל רוצה לומר מצפה ומביט בצל אם פנה היום שהוא מקוה קרבת המנוחה מעברתו. וכמהו אל תשאף הלילה רוצה לומר אל תצפה הלילה אבל שואף זורח הוא מבואר מאד שהוא צפוי השמש להראות ולזרוח.

השין והאלף והרש. שאר הקמן³⁸ ואם מעט נשאר בשנים³⁹ וכל

לא חסר.

1 יחזקאל לו ת. 2 שם כה ו. 3 שם כה כד. 4 בראשית מג ז. 5 דברים ו כ. 6 תהלים כ ו. 7 ש"א ב כ. 8 שם א כה. 9 שם שם. 10 שמות יב לו. 11 שם ג כב. 12 שם יא ב. 13 ש"א ב כ. 14 שמות כב יג. 15 משלי ל טו. 16 שם טו יא. 17 תהלים מט טו. 18 ירמיה מוח יא. 19 שם ל ו. 20 משלי א לג. 21 איוב ג יח. 22 שם יב ה. 23 עמוס ו א. 24 ישעיה לב ט. 25 איוב כא כג. 26 ירמיה ב כד. 27 שם יד ו. 28 תהלים קיט קלא. 29 איוב ח ה. 30 תהלים נו ב. 31 שם נו ג. 32 עמוס ח ד. 33 תהלים נו ד. 34 יחזקאל לו ג. 35 איוב ו ב. 36 שם לו כ. 37 קהלת א ה. 38 ש"א טו יא. 39 ויקרא כה נב.

הערות קידושין למסכתות קיו

שהם בגויה היו ה' דברות על לוח זה וה' על לוח זה). ואות ה' ביסוד, שהוא בין גויה. ורב חמא פסק בהב' נשים שלנגד גויה ורב זביד פסק בהאשה שלנגד יסוד, כי חמא פירושו ראי', והוא ראי' שבעינים, ועינים הם בחי' גויה, וכמ"ש עיני הוי' אל צדיקים, הוי' הוא בת"ת ועיני הוי' הוא גויה. והם אל צדיקים בחי' צדיק וצדק יסוד ומל'. כי מגויה נמשך ליסוד ומל'. וכמו שחקים גויה שבהם טוחנין מן לצדיקים דיסוד ומל', וכמ"ש ושחקים יזלו צדק, ועיין בזה"ק פ' ויקרא דכ"ה ע"ב ודכ"ו רע"א ע"ש. ולכן רב חמא שהוא בגויה, הוא האומר והפוסק בהב' גוברין דגויה שאין כאן קדושין, ורב זביד שמו מורה על בחי' יסוד הנקרא זביד טו"ב כמ"ש במאור"א מע' זבולון ע"ש. (וי"ל ז' הוא יסוד שהוא שביעי לבינה מלמעלה למטה כמו יום השביעי שקאי על יסוד, כידוע, והוא ב' למל' מלמטה למעלה. ועיין מ"ש במ"א בס"ד בענין זב) והוא רביעאה לנהורין עלאין כמ"ש בפ' שלח דקס"ב ע"ב ועיין בהגהות מהר"ח שם. זהו ד', והי' דזביד י"ל טיפת היסוד. ובקה"י מע' זבד פירש שזבד הוא במל'). לכן הוא האומר והפוסק בהגברא דיסוד שאין כאן קדושין.

יוד קרת.

ד"ט"ז ע"ב. אלא ענק עבד עברי לעצמו פשיטא אלא למאן. אמר רב יוסף יו"ד קרת חזינא חכא. אביי אמר הכי אמר רב ששת הא מני תוסאי היא דתניא תוסאי אומר לו ולא לבעל חובו. ופרש"י יו"ד קרת יו"ד שהיא קפנה עשאה עיר גדולה כלומר האריך משנתו חנם:

ועיין בגליון הגמרא שם ובערוך מע' יו"ד קרת ובהפלאה שבערוכין שם. והוא פלא מהו הדמיון והשייכות דהענקת עבד עברי ליו"ד קרת. הגה עבד עברי הוא מט"ט שביצירה כמ"ש בטעמי מצות להרחיז זיל זיע"א בפ' משפטים במצות עבד עברי ע"ש והוא בחי' גער, כמ"ש חנוך לגער. שהוא רק בחי' מוחין דקטנות דיניקה, שהוא רק בחי' ו"ק בכלל. (כי עיבור הוא ג' כלילן בג', רק גה"י, וביניקה הוא גם חג"ת, ובגדלות הוא חב"ד, כידוע). ולכן שש שנים יעבה, ועיין בתו"א בד"ה ואלה המשפטים ובהביאור ובלק"ת בד"ה צאינה וראינה דרוש השני ע"ש. והיינו מ"ש ושם אתנו גער עבד עברי. כי שרי פרעה הם מבחי' מוחין דקטנות בלבד, לכן הי' אתם גער עבד עברי שהוא בחי' ו"ק דיניקה שהוא רק מוחין דקטנות בלבד. והוא עבד לשר הטבחים מוח דקטנות ודעת, ביחוד, והוא שהדעת שבו שעיקר מה ששייך להוי"ק לז"א ביחוד, הוא מוח הדעת, משא"כ מוחין דחור"ב הם רק בחי' הארות בלבד בו כמ"ש כע"ח שער הגסירה פ"ז ע"ש. הגה הי' רק מוח דקטנות ודעת, ועכ"ז היו עמו גם שר המשקים ושר האופים שהם מוחי חור"ב דקטנות. כי עכ"פ הם בבחי' הארות בהוי"ק. וכשנגמר עבודתו שש שנים לנגד הוי"ק, יוצא לחירות, הוא שנעשה בן חורים. חורים הוא חור"ב דגדלות, עיקר חירות הוא בינה, אך חורים לשון רבים, הוא שבחי' י' דחכ' מאיר בבינה, כמו ונהר דבינה יוצא מעין דחכ', כי מי' דחכ' נמשך בחי' ה' דבינה. (ועיין בתוספתא בפ' יתרו דס"ח ע"ב. ההוא דשימו בעא כו' ועבד לי' לגרמי' כו' היכלא והוא היכלא אפי' לי' מגרמי' ומתיח לי' במתיחו

תורת לוי יצחק

ק"ח

רב וסגיא כו' מההוא נהירו נבעין נהורין וניצוצין נפקין מאינן תרעין כו' ובמק"מ שם, ובפ' ויקרא ד"י סוע"ב בגין ד"י כליל ה' וה' נפקא מן י', ובאדר"ז דר"צ ע"ב זההוא עלמא דאתי (היינו בינה) אברי ב"י הה"ד ונהר יוצא מעדן). ועיין בזה"ק פ' לך דצ"ה ע"ב, ובן חורים, תיבת בן רומז שמאיר בו מוח הדעת דגדלות, כי דעת הוא ברא בוכרא לח"ב, והוא התרין עטרין דח"ג דדעת דגדלות, ועיין באדר"ז דר"צא ע"א, ותרין עטרין דהוה גניזין בגווייהו ואחסינו לבן דא, ובע"ח שער הנסירה פ"ו, נמצא מה שנעשה בן חורין, הוא שנמשך לו חב"ד דגדלות, עצם חירות הוא בינה, ובבינה בכלל ג"כ חכ' ודעת, כי בינה הוא בן י"ה כמ"ש באדר"ז שם, ובפרטיות, חורים לשון רבים הוא ח"ב, בן הוא דעת, והיינו מ"ש יצא לחפשי חנם, חפש דהיינו חירות הוא בינה, בינה הוא ספירה הח' מלמטה למעלה, זהו אותיות ח"פ דחפשי היא ספירה הג' מלמעלה למטה הוא ש' דחפשי, ומלמטה למעלה הוא בערך מל' ח"א שיחידיות במל', תעשיריות ב"א, זהו ח' ביחידיות ז"פ בעשיריות, ומצד מלמעלה למטה, הוא ג' במאות, שמאה הוא בכתר, (ויותר קרוב לומר שח' הוא ערכה בערך זרין שיחידיות הוא בזרין, ש' בערך מה שהיא שלישיית לכתר, שמאה הוא בכתר, (כידוע בענין שני חיי שרה) פ' בערך עצמה שבה הוא עשיריות ומה שהוא פ' ולא ל' בערך מה שהיא ג' לכתר, הנה אדבה פ' במספרו יותר קרוב לש' מאמה של' קרוב לש', גם י"ל האות ל' דלחפשי ירמוז גם כשנחשוב בעשיריות מלמעלה למטה), וי' דחפשי רומז על בינה, נמצא לחפשי רומז על ח"ב (לחפ"ש בינה י' חכ'), ומ"מ נרמז גם העטרין דח"ג דדעת בתיבת לחפשי, כי מספר לחפשי הוא חכמ"ה בינה חס"ד גבור"ה במכוון, לרמוז גם על העטרין דח"ג דדעת, והנה כשיצא לחפשי, לבר חורין כתרוממו צריך להיות ג"כ הענקה, כמ"ש העניק תעניק לו, ופרשי בחומש לשון עדי בגובה ובמראית העין דבר שיהא ניכר שהטיבות לו, והנה הכפל דהעניק תעניק י"ל שהוא לנגד ח"ב, והוא כי מה שנעשה בן חורין הוא מצד ח"ב כנ"ל, הנה מח"ב נמשך גם ההענקה לו, גם י"ל הכפל הוא לנגד הב' עטרין דח"ג דדעת, (וא"כ זהו המשכת הר' מזחין, ח"ב ח"ג, ע"ד התפילין של ראש, הנקראים פאר, והיינו מה שפירש הראב"ע עשה לו תפארת, ויתפרש וא"י לאמתך תעשה כן הוא ע"ד התפילין של יד שהוא תש"ר בנוקבא, והקדים הענקת העבד להענקת האמה, הוא ע"ד שקדושת תש"ר חמורה מקדושת תש"י, או י"ל הרי עבד עברי הוא ביצירה ואמה העברי הוא בבריאה, הנה ידוע שביוצר אור צריך למשמש בתש"י ובבורא חשך צריך למשמש בתש"ר, ועיין בתנ"א בד"ה הבאים ישרש יעקב, א"כ הענקת העבד העברי הוא ע"ד תש"י, והענקת האמה העברי הוא ע"ד תש"ר, ובהנחתן קדים תש"י לתש"ר, וכן יוצר אור קדים בפסוק, לבורא חשך, לכן קדים הענקת העבד להענקת האמה), והב' עטרין דח"ג דדעת נמשך עצמותם ב"א, הבן, אלא שנמשכים דרך א"א שהיו בדרך פקדון בהם, והוא האמור באדר"ז שהתרין עטרין הוה גניזין בגווייהו וכמ"ש בשער הנסירה שם, וזהו מה שפרשי לשון עדי, עדיים הם התרין עטרין דדעת, (ועיין בלק"ת בד"ה אלה פקודי ובהביאור) והם בגובה ובמראית העין, הוא ע"ד כמו תש"ר שהם בגובה על הראש.

(י) לכאר צ"ל: חכמה.

— ווייל דער תכלית המכוון פון בריאת האדם איז [ניט צוליב דעם מענטשן, נאָר] ווי די משנה³² זאָגט „ואני נבראתי לשמש את קוניי". און אַט דער תכלית פירט זיך אויס דורך קיום המצות בעוה"ז; נאָר היות ווי „אין הקב"ה מקפח שכר כל ברי'³³ " קומט דאָך אויך דעם מענטשן (וואָס האָט דורכגעפירט דעם תכלית) אַ „שכר טוב לאין קץ", וועט דעריבער לעוה"ב אַנקומען צום מענטשן אַ גילוי פון דעם תענוג וועלכן ער האָט ממשיך געווען דורך זיין קיום המצות בעוה"ז.

איז בנוגע צום מענטשן, וויבאלד אַז דער גילוי פון דעם תענוג (צו אים) וועט זיין אין עולם הבא דוקא, דערפאַר זאָגט מען אַז לגבי אים איז „יפה שעה אחת של קורת רוח בעוה"ב מכל חיי העוה"ז"; ס'איז דאָך אַבער פאַרשטאַנדיק, אַז דער גילוי התענוג (צום מענטשן) — שכר מצוה, האָט ניט קיין ערך צום עצם התענוג (פון אויבערשטן) — די עצם המצוה וואָס מען טוט בעוה"ז.

אין אַנדערע ווערטער³⁴: דער שכר מצוה — עולם הבא, איז דער עונג און נח"ר פון דעם נברא, אַבער דער עונג און נח"ר פון דעם אויבערשטן כביכול, איז — דער קיום המצות גופא, און וויבאלד אַז בין נברא לבורא איז אין ערוך, פאַרשטייט מען אַז „כל חיי העוה"ב" וואו דער נח"ר איז פון נבראים, האָט ניט קיין ערך צו „תשובה ומעשים טובים בעוה"ז" — דער נח"ר פון בורא.

(28) סוף מס' קידושין.

(29) מכילתא (ורש"י) משפטים כב, ל. ומסיים שם: אם חי כך אדם לא כ"ש שאינו מקפח שכרו.

(30) ראה המשך וככה תרל"ז פי"ב.

ז. עפ"י הנ"ל דאָרף מען אַבער פאַרשטיין:

(א) וויבאלד אַז עוה"ב איז בלויז דער נח"ר פון נברא, וואָס איז כלל ניט בערך צו די מצות גופא — נח"ר לבורא, קומט דאָך אויס לכאורה, אַז דערמיט וואָס דער אויבערשטער גיט צו אידן עוה"ב, ווערט ח"ו ניט אַפגעצאָלט דער פולער שכר פאַר זייער קיום המצות!

(ב) פון דעם גופא וואָס עוה"ב קומט נאָך ובהמשך לעוה"ז, איז משמע אַז די (עניני עוה"ז ובתוכם די) כוונה פון קיום המצות בעוה"ז ווערט נשלם ערשט אין עולם הבא [און ווי דער אַלטער רבי זאָגט אין תניא³⁵, אַז „תכ" לית ושלמות בריאת³⁶ עוה"ז" וואָס „לכך נברא מתחילתו" איז „ימות המשיח³⁷ ובפרט כשיחיו המתים"]. אַבער ע"פ הנ"ל (ס"ו) קומט גאָר אויס, אַז דער תכלית המכוון טוט זיך גאָר אויף איצטער בעת'ן קיום המצות, און קבלת שכר בעוה"ב איז אַ זייטיקער

(31) פל"ו (מו, א).

(32) לכאורה כצ"ל. וכ"ה בכמה דפוסים.

(33) בנוגע ל"ימות המשיח" אפשר לתרץ (בדוחק עכ"פ) כי גם אז יהי קיום המצות [דמה שאמרו (גדה סא, ב) מצות בטילות לע"ל הוא בתח"מ (כפשוטו הסוגיא שם), אבל לימות"מ קודם תח"מ אין בטלים* — אגה"ק סכ"ו (קמה סע"א ואילך)**], ואדרבה, „עיקר היום לעשותם ותכלית ה" שלימות של המעשה יהי בימות המשיח" (תו"א מו, א ואילך). המשך וככה שם פי"ז ואילך). אבל בנוגע לתח"מ מוכרח לומר כבפנים.

(* לכאורה צ"ל „בטלות" — כמש"כ לפני זה.

(** ראה שו"ח: כללים מ' ס"ק ר"ח (ח"ג תקסא, ג ואילך — הוצאת קה"ת). דברי חכמים סנ"ג (ח"ט א'תקסב, סע"ב ואילך) וש"נ.

נאָר) אויך דער נח"ר לבורא יי, די המשכת העצמות וואָס מען טוט אויף איצטער.

און אַט דער גילוי איז נוגע (גיט נאָר צום ענין וואָס „אין הקב"ה מקפח שכר כל ברי'"), וואָס איז ניט נוגע לכאורה צו דער עצם הכוונה?

ת. איז דער ביאור אין דעם: מצד דעם וואָס עצמות איז ניט מוגדר ח"ו אין די גדרים פון „העלם" און „גילוי", קומען אַרויס צוויי ענינים:

(א) אַז דורכן קיום המצות בעוה"ז, היות אַז דאָס איז דער רצון העצמות, „נעמט" מען אים — „עצמות". ואע"פ אַז די המשכת העצמות וואָס ווערט אויפגעטאָן איצט בעוה"ז איז בעלם — וויבאלד אַבער אַז ער איז ניט מוגדר ח"ו אין העלם וגילוי, איז דאָך ניט שייך צו זאָגן אַז אַט־דער העדר הגילוי זאָל זיין אַ גרעון ח"ו אין המשכת העצמות.

(35) המשך וככה שם ספ"ב ורפ"ו. (ושם ספ"ב, שזהו רק מה שיתעלו לשם, ולא בדרך גילוי).

ומה שמ"מ יפה שעה אחת בתשובה ומע"ט בעוה"ז דוקא — מכאור שם פט"ו עיי"ש.

(36) ראה גם לקו"ש ח"ד ע' 1054 בפירוש „דירה בתחוננים", שענין ה„דירה" הוא [לא רק שנמצא בה כל העצם, אלא גם] שהעצם נמצא בה בגילוי עיי"ש.

ומובן שמכיון שהכוונה ה„דירה בתחוננים" היא בעצמותו ית' שלמעלה מכל הגילויים [שהרי גם האור שבבחי' גילוי מן העצם הוא בשביל כוונה זו (ד"ה אנכי ה"א תש"ג פ"ג ובכ"מ)], אין שייך לומר שהיא מורכבת ח"ו מבי' ענינים — וע"כ צ"ל, שמה שהעצם יהי' בגילוי (הוא לא ענין נוסף, כ"א שזה) נוגע להמשכת העצמות, כדלקמן בפנים. וראה הערה הבאה.

(37) ועפ"ו יומתק מה שאמרו (פסחים ג, ב. וש"נ. וראה הל' ת"ת לאדה"ז פ"ד ה"ג ובקור"א שם) „לעולם יעסוק אדם בתומ"צ אע"פ שלא לשמה שמתוך שלא לשמה בא לשמה" — דלכאורה: מכיון שהמעשה הוא העיקר, למה צריך להטעם ד„שמתוך כו' בא לשמה" — כי באם גם אח"כ לא הי' בא ה„לשמה", חסר לא רק בה„גילוי" כ"א גם בהמשכת העצמות, כ" בהערה הקודמת.

ענין [ווייל „אין הקב"ה מקפח שכר כל ברי'"], וואָס איז ניט נוגע לכאורה צו דער עצם הכוונה?

ת. איז דער ביאור אין דעם: מצד דעם וואָס עצמות איז ניט מוגדר ח"ו אין די גדרים פון „העלם" און „גילוי", קומען אַרויס צוויי ענינים:

(א) אַז דורכן קיום המצות בעוה"ז, היות אַז דאָס איז דער רצון העצמות, „נעמט" מען אים — „עצמות". ואע"פ אַז די המשכת העצמות וואָס ווערט אויפגעטאָן איצט בעוה"ז איז בעלם — וויבאלד אַבער אַז ער איז ניט מוגדר ח"ו אין העלם וגילוי, איז דאָך ניט שייך צו זאָגן אַז אַט־דער העדר הגילוי זאָל זיין אַ גרעון ח"ו אין המשכת העצמות.

ואדרבה, מטעם זה איז די המשכת העצמות דוקא אין עוה"ז: עוה"ב, וואָס ענינו איז „גילוי" — זיינען „גילויים" קיין „כלים" ניט צו עצמות. נאָר דוקא אין אַן אַרט וואו די המשכה איז בעלם — אין עוה"ז, איז דורך קיום המצות פאָראַן די המשכת העצמות יי.

(ב) לאידך גיסא: וויבאלד עצמות איז ניט מוגדר אין קיין שום הגדרות ח"ו, קען מען דאָך ניט זאָגן אַז ער מוז שטיין דוקא בעלם, און ער קען אַוודאי קומען אויך בגילוי (כאַטש גילויים זיינען ניט בערך צו עצמות).

ועפ"ז איז פאָרשטאַנדיק ווי עוה"ב וועט זיין אַ „פולער" שכר אויף דעם קיום המצות בעוה"ז, ווייל דאָן וועט צו אידן נתגלה ווערן (ניט נאָר אַן ענין פון „גילויים" — נח"ר לנברא,

(34) ראה עד"ז תניא פל"ו (מה, סע"ב) שעולמות העליונים הם ירידה מאור פניו ית', משא"כ עוה"ז. וראה ד"ה באתי לגני תשי"א פ"ד ובהנסמן שם.

זיינען קיין שום גדרים ח"ו ניטאָ, כנ"ל³⁸).

ט. דער טעם להנ"ל, אָז בעוה"ב וועט צו אידן נתגלה ווערן אויך דער נח"ר לבורא (וועלכער איז העכער ווי דער ענין פון עוה"ב מצד עצמו), איז — ווייל אידן זיינען כביכול איין זאך מיטן אויבערשטן, כדלקמן:

אַלע נבראים זיינען בלויז אַן אמצעי, אַ מיטל — צוליב דורכפירן די כוונה העליונה (אַבער ניט אַז זיי אליין זיינען די כוונה). איז אויב אויך אידן וואָלטן אַזוי געווען, איז דאָן, כמובן, ניט שייך אַז אין זיי זאָל נתגלה ווערן דער נח"ר לבורא וואָס איז באַן ערוך העכער פון נבראים; דער אמת איז אַבער אַז "ישראל וקוב"ה כולא חד"³⁹, קומט דאָך אויס, אַז כאַטש "אני נבראתי לשמש את קוני", זיינען אידן אַבער ניט קיין מיטל, צוליב דער כוונה העליונה, נאָר אין זיי גופא איז פאַראַן די כוונה⁴⁰,

[וואָס דעריבער האָבן אידן אַ חיות און אַ געשמאַק אויך אין די מצות פון "חוקים", כאַטש אַז דער קיום פון חוקים איז מצד קבלת עול וואָס ענינו איז ביטול — איז ווי קען מען דאָס האָבן אַ לעבעדיקייט און געשמאַק אין דעם — נאָר ווייל אויך דער

38) ראה עד"ו לקו"ש ח"ט ע' 157 ואילך בפירוש אימתי הוא גדול כשהוא בעיר אלקינו. עיי"ש.

39) ראה זח"ג עג, א. וראה שם צג, ב. וראה גם דחז"ל עה"פ תמתי (שה"ש ה, ב) תאומתי ובלק"ת שה"ש (לה, ד. לט, א).

40) ראה עד"ו בארוכה לקו"ש ח"ב ע' 604, ושם, שמטעם זה אמרו "לשמש את קוני" (ולא "בוראי") (ובפרט שמתחיל "ואני נבראתי") וכיו"ב), כי "קנין" — אמתי (בשלימות) ולא רק לפירות ולמעשי ידיו וכי' — היינו שהנקנה אינו מציאות לעצמו וכל ענינו הוא מה שהוא קוני להקונה אותו.

"אני נבראתי לשמש את קוני", וואָס דריקט זיך אויס אין דעם ביטול פון קב"ע, איז ניט קיין ענין וואָס איז מבטל די מציאות פון אידן. אדרבה, דאָס איז זייער אמת'ע מציאות⁴¹. און דערפאַר וועלן זיי "נעמען" — און בגילוי — דעם נח"ר לבורא.

י. דערמיט וועט מען אויך האָבן אַ ביאור אין דעם מאמר המדרש הנ"ל אויפן פסוק "גוהג כצאן יוסף".

צום ערשטן זאָגט ער "יוסף כנס משנות השבע לשנות הרעב אף אנו כנס לנו מחיי העוה"ז לחיי העוה"ב": כשם ווי די "שנות הרעב", אע"פ אַז אין זיי וואַקסט ניט קיין תבואה האָט יוסף אויפגעטאָן אַז אויך דאָן זאָל זיין תבואה, דורך אויפזאַמלען די תבואה "בשנות השבע" און זי באַ-האַלטן פאַר די "שנות הרעב";

אַזוי אויך "אנו (וואָס אַלע אידן ווערן גערופן "יוסף" כנ"ל סעיף א') כנס לנו מחיי העוה"ז לחיי העוה"ב" — אַז די המשכת העצמות, דער ענין פון "נח"ר לבורא", וואָס "וואַקסט אויס"⁴² דורך דער עבודה בעוה"ז, זאָל דאָס זיין בגילוי אויך לעוה"ב.

קען דאָך אַבער מדת הדין קומען מיט אַ טענה: דער טעם וואָס דער נח"ר לבורא וועט נתגלה ווערן צו אידן לעוה"ב איז (כנ"ל סעיף ט') — ווייל זייער אופן קיום המצות איז מיט אַ חיות און אַ געשמאַק (וואָס ווייזט אַז די כוונה איז אין זיי, די אידן, גופא — כנ"ל שם). אַבער בעת אַ איד איז מקיים מצות אַן חיות

[אפילו ווען ער איז זיי מקיים מצד

41) ראה בארוכה לקו"ש ח"ה ע' 131 ואילך.

42) להעיר מתו"א ד"ה הבאים ישרש יעקב וביאורו.